

Саха республикатын
Ньурба улуунун хаһыата
Хаһыат 1937 сылтан тахсар2023 сыл атырдьах ыйын
17 күнэ
Чэппиэр ● 32 № (12056)

НЬУРБА

ОГНИ НЮРБЫ

12+

Бүгүнгү
нүмэргэ

Үлэ сыла

«Региональной сайды»
ХЭТ гендиректора Альберт
Васильевтыын кэпсэтии / 4

Тутааччы күнүгэр

Ньурбабыт баай историятыт—
тан биир кэрчик. Салгыыта / 6

Култуура

«Дойдум миэнэ Чаппанда»
бырайыак салгыы үлэлиир / 9

Кыһынга бэлэмнээх киирэр инниттэн

Коммунальной хаһаайыстыба.

ОдьКХ Ньурбатаагы филиалыгар кэлэр кыстыкка бэлэмнэнэн үлэ көхтөөхтүк барар / 2

Геннадий АНТОНОВ.

Нуучча өйүн хоһоонугар этиллэринэн, «сыарбаҕын - сайын, тэлиэгэбин кыһын бэлэмнээ» диэн. Билигин кэлэр кыстыкка бэлэмнэни үлэтин үгэнэ. 9 ыйдаах кыстыктаах тыйыс усулуобуйалаах дойдуга олоробутунан, сайынгы кэмгэ хомунаалынай хаһаайыстыба үлэһиттэрэ иттии-уу ситимнэрин, хочуолунайдарын көрүнэллэр, өрөмүөнүллэр-онгостоллор. Өрөспүүбүлүкэ салалтата бары муниципальной тэриллиилэр иннилэригэр кэлэр кыстыкка бэлэмнээх киирэр инниттэн былааннаах үлэни кэмигэр бүтэрэллэригэр сыал-сорук туруорар. Оттук сезонугар бэлэмнэни туһунан «ОдьКХ» ГУП Ньурбатаагы филиалын кылаабынай инженерэ Антон Васильевич Костини кытта кэпсэтибитин таһаарабыт.

●●● - Антон Васильевич, кэлэр кыстыкка бэлэмнэни үлэтин туһунан кэпсэтибитин саҕалыыр буоллахпыт.

●●● - Күн бүгүн ОдьКХ ГУП Ньурбатаагы филиалыгар 35 хочуолунай баар. Онтон 1 хочуолунай убаҕас оттугунан – сийкэй ньиэбинэн оттуллар, уоннаабыта барыта чоһунан оттуллар.

Бу сезонга иттии, уу ситимнэрин уонна хочуолунайдар дьизэлэрин өрөмүөнүгэр 15900 тыһ. солк. көрүлүннэ. Ону таһынан насоснай оборудованиены уларытыыга 4930 тыһ. солк көрүлүннэ. 5 хочуолунайга насоснай оборудование уларытар. Маны сэргэ күннээҕи өрөмүөнгэ матырыйаалларынан хаачылыыга 3790 тыһ. солк. ананна.

●●● - Өрөмүөн бырагырааматын үлэтин туһунан.

●●● - Быйыл 960-нуу миэтирдээх иттии уонна уу ситимнэрин хапытаалынай өрөмүөнүн онгоробут. Антоновка нэһилиэгэр эбии үбүлээһин быһытынан 600 миэтир иттии ситимин уларытыахтаахпыт. Туох-баар өрөмүөн үлэтин матырыйааллара бүтүннүү баар,

Акана кварталнай хочуолунайа өрөмүөннэнэр.

эбии үлэ матырыйааллара эмиэ 100% кэлэн сытар. Үлэтэ онгоһуллан түмүктэнэрэ эрэ хаалан турар.

●●● - Өрөмүөн үлэтин туһунан эбийиэктэринэн сийилии кэпсээтэххэ хайдаҕый?

●●● - Сийилии билиһиннэрдэххэ, быйылгы Өрөмүөн былааныгар сөп түбэһиннэрэн, 2 эбийиэккэ - Аканажа «Квартальной» хочуолунай уонна Чуукаарга «СДК» хочуолунай дьизэлэрин хапытаалынай өрөмүөнэ онгоһуллар. Тас эркиннэрин бүтүннүү көтүрэн, саҕа технологиянан онгоһуллубут сэндвич-панельга уларытабыт.

Иттии ситимнэрин бүрүйдүүтүн туспа ыстатыа быһытынан көрүнэммит, Ньурба чаанга, Хорулажа уонна Ньурба куоракка 1200 м усталаах теплотрасса бүрүөһүнүн уларытан уонна оцинкованнай лиһинэн бүрүөһүнүн бөбөргөтөн оноруохтаахпыт.

Итини таһынан Ньурба куоракка «Амакинка» уонна «Новая-1» хочуолунайдарга уу ситимнэригэр элбэх үлэни ытабыт. Новуруускаларбыт уларытталарынан сибээстээн, онно сөп түбэһиннэрэн аһара улахан диаметрдаах турбалары кыччатан эбэтэр кыра диаметрдаагы улаатыннанан, 960 м усталаах иттии ситимнэрин

сангардан уларытабыт.

Хочуолунайдарбытыгар эбийиэк эбиллэринэн сибээстээн, Аканажа кэлэр сылларга эмиэ иттиигэ холбонуу бырагырааматын чэрчитинэн эбийиэктэри холбуохтаахпыт. Ол быһытынан эрдэттэн бэлэмнэни үлэтин бытаммыт, 2 циркуляция носуһун уларытан кыамтатын улаатыннарабыт. Маарга эмиэ киин хочуолунайга эбии эбийиэк холбонорунан сибээстээн, циркуляция 3 насолун уонна «подпитка» насолун уларытан кыамтатын улаатыннарабыт.

Хорулажа иттии ситимигэр эрдэ чааһынай ыаллары, эбии эбийиэги холбоон циркуляциятын кыайбат этэ, ону быйыл былаанга киллэрэн насоснай оборудованиетын - циркуляция уонна «подпитка» насостарын уларыта сылдыабыт. Дьаарханга уонна Чуукаарга эмиэ чааһынай ыаллар холбонон буолан, циркуляционнай насостары кыамталарын улаатыннанан уларытабыт.

Итини таһынан, технологическай холбоонун быһытынан «Саахалланар туруктаах дьизэлэртэн көһөрүү» тосхолунан Ньурба к. Комсомольскай уул. элбэх кыбартыралаах 3 дьизэ уонна Кузаков уул. элбэх кыбартыралаах 1 дьизэ быйыл үлэҕэ киирэллэригэр иттии-

тин холбуубут.

●●● - Ааспыт сыллаагыны кытта тэҥнээтэххэ, хочуолунайгыт ахсаана оннунан хаалар дуо?

●●● - Антоновка балыһатын эргэ хочуолунайын оптимизациятын үлэтэ түмүктэннэбинэ, хочуолунай ахсаана 1-нэн аҕыйыыр, 34 хочуолунай буолар. Бу үлэни балаҕан ыйыгар бүтэрэн, Антоновка балыһатын саахалланар туруктаах хочуолунайа сылыта турбут эбийиэктэрин «Квартальной» хочуолунайга холбуохпут.

Сыллата буоларын курдук, балаҕан ыйын 6 к. оттук сезона саҕаланар. Хочуолунайдарбытын барытын оттоммут эбийиэктэргэ сылааһы биэриэхпит.

●●● - Оттугунан хааччыны туһунан.

●●● - Кэлэр кыстыкка бэлэмнэни чэрчитинэн уу суолунан 49686 туюнна таас чоһу ажалтарбыт. Ол иһигэр Дьабарыкы Хайатыттан - 16537 туюнна, уоннаабыта - Сангаар разреһиттан кэлбитэ. Маалыкайга 2500 туюнны баарсанан тиэрдиппит, уоннаабыта барыта Ньурба к. ыскылааппытыгар таһыллан сытар. Онон навигация кэмигэр сөп буолар оттукпут саппааһын хааччымыппыт.

●●● - Ньурба к. Сэбиэскэй уул. турар ууну ыраастыыр ыстаансыя

хаһан үлэтин саҕалыаҕай?

●●● - «Бүлүү бөлөх улуустарын ыраас уунан хааччыы» бырагырааманан Ньурба к. Сэбиэскэй уул. ууну ыраастыыр ыстаансыятын (ВОС) сангардан онгордубут. Бу үлэ СӨ Кэлэр көлүөнэлэрин фондатын нөнгө үбүлэннэ. Улуус дьаһалтата ИСУ нөнгө сакаасчыт буолан, бэдэрээтчит «Вариант+» ХЭТ үлэтин бэс ыйын бүтүүтэ түмүктээбитэ. Докумуоннары тутуһууну түмүктээмит бу күннэртэн ыстаансыяны үлэлэтэн барыахтаахпыт.

Ньурба к. ВОС нормативнай кыамтатыгар тиэрдиллэн, сууккаҕа 800 кубометрга диэри ууну ыраастыыр буолар. Ол эбэтэр Убайаантан ураты, Ньурба куораты бүтүннүү ыраас уунан хааччыабыт. Бу ыстаансыяҕа Энергетик кыбаартал дьизэлэрин аңарын холбоотубут, хаалбыт аңара Энергетик кыбаарталлаагы ВОС-тан салгыы хааччылар буолар.

Билигин Убайаан микро-оройуона эрэ ыраас уунан хабыллыбакка турар, түөлбө олохтоохторо водовоһунан хааччыллаллар. 2024 с. сууккаҕа 1200 кубометр кыамталаах ыстаансыя тутуута бырайыак-

Салгыыта 2 стр.

Нэдиэлэ сонуннара

Баһаардар

08.08.23 с. Маалыкай терри-
ториятыгар Барахсан диэн сиргэ
умуллубутунан биллэриллибит
ойуур баһаара хаттаан умайан
тахсан, 7-с №-дээх ойуур баһаарын
быһыгытынан регистрацияламмы-
та. 72 киһи, 4 тиэхиникэ үлэлээн,
15.08.23 с. уот төгүрүтүлүннэ. Буруо
Уус-Майа, Өлүөхүмэ улуустарыт-
тан, итиэннэ Хабаровскай кыраай,
Амур уобалаһын баһаардарыттан
кэлэр.

10.08.23 с. Ньукканна сыбаалка-
ҕа турбут баһаар умуруоруллубута.
09-10.08.23 с. түүнүгэр Маарга 4 т
от умайда.

Криминальнай субуокка

Ааспыт нэдиэлэҕэ полицияҕа
68 сайабылыанна киирдэ, 4 буруй
оноһулунна, 109 административ-
най боротокуол толорулунна, ол
иһигэр уопсастыбаннай миэстэ-
ҕэ итирик сылдыһы - 6, бытархай
күлүгээннээһин - 1. ГАИ хайысха-
тынан - 87 боротокуол толорулун-
на, 10 массыына ыстарааптыыр
стоянкаҕа туруорулунна, правата
суох - 6, итирик туруктаах 4 суоп-
пар тутулунна. Аканаҕа оҕо эчэ-
йиилээх ДТП табыста.

ОДЬКХ

Өрөмүөн үлэтэ график быһыы-
тынан барар. Чуукаарга хочоу-
лунай өрөмүөннэнэр. Чааһынай
дьиэлэри холбуурга үлэ Чуукаарга,
Дьаарханга уонна Маарга барар.
Ньурба к. Амакинкатааҕы ууну
ыраастыыр ыстаансыа саңар-
дан онгоруу кэнниттэн холбуур ту-
һунан «ОДЬКХ» ГУП-тан бирикээс
кэллэ, «простойга» сылдыһыт
үлэһиттэрин ыңгыран салгыы үлэ-
лэтиэхтэрэ.

**Ил Дархан оробуочай
сырыыта**

16-17.08.23 с. Ньурба к. Сергей
Васильев аатынан култуура уонна
сынһалан пааркатагыгар «Түмэр
түгэн» өрөспүүбүлүкэтээҕи ыччат
бэстибээлэ ыытыллар. Тэрээһин
бочуоттаах ыалдытынан СӨ Ил
Дархана Айсен Николаев буолла.

Салгыы Айсен Сергеевич Ньур-
ба к. «Набережнайын» көрдө. Эбиэт
кэннэ амбулаторнай гемодиализ-
най киингэ, К.Д.Уткин аатынан
норуоттар довордоһууларын түмэ-
лигэр сырытта, ФОК уонна стадион
тутулуохтаах былаһааккаларын
көрдө. СӨ IX Спортивной оонь-
ууларын тэрийэн ытарга тэри-
йэр кэммиттэ сүбэ мунһааһын са-
лайан ыытта. Итини таһынан Ил
Дархан СВО кыттыылааһын дьиэ
кэргэнигэр, Ньурбатааҕы улуус-
тар икки ардыларынааҕы дьиэ
кэргэнгэ уонна оҕоҕо көмө кэлим
киинигэр сырытта. Ньурбачаан-
на тахсан оскуоланы көрдө. Онтон
улуус актыбын кытта көрсүһэрэ
былааннар.

Улуус дьаһалтатын
пресс-сулууспата.

Салгыыта. Иннэ 1 стр.

Геннадий АНТОНОВ.

тана турар. Бу үлэҕэ киирдэби-
нэ Убайаан микро-оройуона
эмиэ ыраас уунан хааччыл-
лыахтаах.

●●● - **Антон Васильевич,
чааһынай ыаллары
кииннэммит сылааска
уонна ууга холбоһун
үлэтэ быйыл ыытыл-
лар дуо?**

●●● - Манна нэһиликтэри
кытта үлэлибит, улуустан
үп көрүллэн турар. Чааһы-
най ыаллары холбуур курдук,
Дьаарханга иттии ситимнэ-
рин тарда сылдыһыт. 20-чэ
ыал сайаапка биэрбитэ, ол
эрээри холбонуута кыра буо-
лааччы, ол эбэтэр ыаллар төһө
бэлэмнээхтэриттэн көрөн 2-3
сыл устата холбонооччулар.
Эмиэ маннык үлэ Чуукаар
уонна Түмүк нэһиликтэриг-
эр барар.

Ону таһынан СВО кытты-
лаахтары дьиэлэрин киин-
нэммит сылааска холбоһун-

Коммунеальной хаһаайыстыба

Кыһынгга бэлэмнээх киирэр инниттэн

ОДЬКХ филиалын кыл.
инженерэ Антон Костин.

на «ОДЬКХ» ГУП-ны уонна
дьаһалтаны кытта үлэлэһэн,
бийыл 2 дьиэни кииннэммит
сылааска холбоохтаахпыт -
Ньурба к. Убайааныгар уонна
Дьаарханга.

Ньурба к. чааһынай дьиэ-
лээхтэри иттии ситимигэр

холбуурга тэхиниичэскэй өт-
түнэн кыах баар буоллаһына,
төһө кыалларынан холбуу са-
тыбыт. «Хочуолунай көдь-
үүстээх үлэтин радиуһа» диэн
баар. Ол быһыгытынан Сы-
лааһынан хааччыйыы схема-
тыгар кииннэммит иттиигэ
холбонор диэн ыйылла сылды-
ар буоллаһына, хочуолунай
уонна иттиэр ситимнэр кыам-
таларыттан көрөн холбуубут.

●●● - **Быйыл Ньурбаҕа
чааһынай секторга
сайынны уу ситими-
гэр уу бэриллэбэтэ
буолбаат. Эрдэ итиннэ
сыһыаннаан иттии
ситимэ киртийэр диэн
иһитиннэри баар
этэ.**

●●● - Ньурбатааҕы ууну
ыраастыыр ыстаансыа са-
ңардыллан туох-баар ситим-
мит барыта ыраастаммыт уу
ыстаансыагыгар холбом-

мут буолан, хомойуох иһин,
биһиги Ньурба к. тардыллы-
быт уу ситимнэрин холбообо-
тубут. Тэхиниичэскэй өтгү-
нэн кыаллыбат, аны биэрэр
уубут сыаната даһаны үрдээн
хаалар. Нэһилиэнньэни ти-
һигин быспакка уунан хаач-
чыйар сыалтан, кииннэммит
уунан хааччыйыыга сайын-
ны уу ситимнэрин төһө кыал-
ларынан аһыйаһы холбуу са-
тыбыт.

Инникитин Ньурба к. дьа-
һалтата сайынны уу ситимнэ-
рин холбуурга туспа былаан-
нардаах. Сайынны кэмгэ
чааһынай дьиэлээх дьону
туспа насоснай ыстаансы-
йа туруоран, эбии турбалары
тардан уунан хааччыйах-
таахтар.

●●● - **Антон Василье-
вич, кэпсээнин иһин
махтал.**

Олохтоох салайыныы

Тыа хаһаайыстыбатын боппуруостарыгар сүбэ мунһах

**Атырдыах ыйын 15 к. СӨ Бы-
рабыталыстыбатын Бэ-
ррссэдээтэлин солбуйаач-
чыта Михаил Никифоров
МТ баһылыктарыгар тыа
хаһаайыстыбатын боппуру-
остарыгар сүбэ мунһаҕы
салайан ыытта. Биир дой-
дулаахтарбыт, СӨ тыатын
хаһаайыстыбатын мини-**

**истирин солбуйааччыта
Артем Александров, СӨ аг-
ромышленной комплек-
сын ресурснай хааччыйы
киинин дириэктэрэ Семен
Плотников, СӨ Ил Дарханын
сүбэһитэ Георгий Балакшин
эмиз кытыннылар.**

2032 с. диэри СӨ Бырабыы-

талыстыбатын дьаһалынан
бигэргэтиллибит Саха сири-
н арҕа өттүгэр тыа хаһаайы-
стыбатын сайдытын Кэн-
сиэпсийэтэ хайдах туолан
иһитин дьүүллэстилэр.
Семен Плотников уонна улуус-
тааҕы тыа хаһаайыстыбатын
департаменын салайааччыта
Леонид Ушканов дакылаатта-

ра истилиннэ.
Өрөспүүбүлүкэҕэ тыа
сири уо.д.а. кэпкэ хайысхала-
ры курируйдуур вице-премь-
ер Михаил Викторовичка
улуус тыатын хаһаайысты-
батын үлэтигэр-хамнаһыгар,
сайдытыгар сыһыаннаах ту-
руорсууларын тиэртилэр.

Спартакиада кыайылаахтарын, кыттыылаахтарын чиэстээһин

**Атырдыах ыйын 12 күнүгэр,
Физкультурник күнүгэр
түбэһиннэрэ «Кыталык»
КД Амаҕа ыытыллыбит
республикатааҕы
адаптивной спорт
көрүннэригэр
"Дулуур" Спартакиада
кыайылаахтарын,
кыттыылаахтарын
чиэстээһин ыытылынна.**

Кыайыылаах спортсмен-
нарга чемпионнарга - 80.000
солк, урун көмүс мэтээл
хаһаайыттарыгар - 60.000
солк., боруонса мэтээлгэ тик-

сибит спортсменнарга 40.000
солк суумалаах сэртификэт-
тэр туттарылыннылар. Итини
таһынан спортсменнарга
нэһиликтэрин баһылыктара,
үлэлиир тэрилтэлэрин салай-
ааччылары тус бэлэхтэрин
туттардылар.

Мань тэнгэ тренердэргэ
уонна хас биірдии хамаанда
чилиэннэригэр эмиэ сэрти-
фикэттэр туттарылыннылар.

Васильев Анатолий Михай-
лович (Сүлэ), Иванова Раиса
Алексеевна (Сүлэ) Саха ре-
спубликатын остуол оонь-
уулары «Хабылык, хаамыска»

көрүгнэрин спорт маастар-
дара буолбуттарын туоһулуур
дастабырыанһаны, бэлиэни
туттулар.

Иванов Марьян Михай-
лович (Малдыаҕар), остуол
тенниһэ, «Почетный ветер-
ан физической культуры
и спорта МР «Нюрбинский
район» түөскэ кэтэр бэлиэнэн
наһараадаланна.

«100-летие физкультурно-
му движению в Республике
Саха (Якутия) бэлиэ туттары-
лыннылар:

- Васильев Анатолий Ми-
хайловичка;

- Нехоруков Михаил Заха-
ровичка;
- Петров Анатолий Нико-
лаевичка;
- Соловьев Эдуард Исae-
вичка;
- Иванов Марьян Михай-
ловичка.

Өссө төгүл кыайыны
аһалбыт бары спортсменна-
ры, тренердэри эбэрдэлибит.
Эһиги кыайыыга дулуургут,
дьаныаргыт барыбытыгар
үтүө холобур буолар.

Лена ПЕТРОВА.

Тыа сирэ

Мария НИКОЛАЕВА.

**Хангалас нэһилиэгин
Уһунча сайылыгар Хангалас
олохтоох дьаһалтатын
иһинэн үлэлиир "Артыал"
тыа хаһаайыстыбатын
кээпэрэтибин быйылгы
төрүөх ыйырдэрин
нэһилиэк олохтооҕо
Индеева Галина Васильевна
көрөн сайылаата.**

Галина 24 ыйырайи илии-
тинэн аһатарыгар кэргэнэ

Валентин кэлэн көмөлөһөр.
Ыаллар үлэһиттэргэ анаан
тутулуубут дьиэҕэ хоно сытан
көрөр-истэр буоланнар, ыйы-
рэдэр быйыл сайын үчүгэй
туруктаах, күнгэ иккитэ үүт
иһэн, уотурбанан эбинэн,
алаас отунан сайылаатылар.

«Алаас Хотуна» эбээлэр
түмсүүлэрин биир көхтөөх
киһитэ Галина түбүктээх үлэ-
титтэн быыс булан сир аһын
да хомуйда, тэрээһиннэргэ да
кыттыһар.

Уһунча сайылыгар

Галина Индеева ыйырдэрэ төрөлкөдөр.

Быыбар-2023

Тыа сириин хас биирдии олохтооѳо – үлэ геройа

Арассыыйа Бэрэсидьиэнэ Владимир Путин биир дойдулаахпытыгар, Сунтаар улуунун ыанньыксытыгар Владимир Африканович Михайловка Үлэ геройа үрдүк ааты инэрбитигэр Саха сириин олохтоохторо бука бары долгуйа үөрбүпүт, киэн туттубуппут. Бу бочуоттаах аат тыа сириин киһитигэр, дьыннээх үлэһиккэ, анаммыта өрөспүүбүлүкэбит эрэ буолбакка, бүтүн дойду тыатын сириин олохтоохторун улахан кыайыылара.

Нэһилиэнньэни аһынан-үөлүнэн хааччыйыы, тыа сириин бородууксуйатын онгортон таһаарыы – бүгүн, чэхчы да, олоѳу салгыыр тыын боппурус.

Өссө хас да сыллааѳыта өрөспүүбүлүкэбитигэр тыа сиригэр олохсуйбакка, куорат диэки барыы баара, социологическай да чинчийиилэр түмүктэрэ тыа сириттэн көһүү элбэѳин көрдөрө. Оттон кэлинги сылларга дьон тыа сиригэр тардыһара күүһүрдэ, ыччат талаһар, нэһиликтэргэ тахсан үлэ араас көрүнгүн баһылаан, олохсуйан, сайдыы суолун тутуста.

Сүөһүттэн, сиртэн ылыллар бородууксуйаны онгортон таһаарааччылар үлэѳэ-хамнаска дьохун көрдөрүүлэрэ Саха сирэ бүгүн хас да хайысхаѳа дойду үрдүнэн инники күөнгэ буоларын хааччыйда.

Бастатан туран, сылгыны үөрдээн иитиигэ урутаан иһэбит. Табаны иитиигэ – үс иһигэр киирсэбит. Тыа хаһаайыстыбатын баалабай бородууксуйатын онгортон таһаарыыга үһүс миэстэѳэ сылдыабыт. Оройуоннарын көрдөххө, анардас Өлүөхүмэ улууһа хортуоппуйунан бэйэтин хааччыныыта 400% тиийдэ. «Өлүөхүмэ» ХЭТ холмогор бороода федеральнай таһымнаах племенной хаһаайыстыбалар ахсааннарыгар киирсэр.

Амма улууһа сылтан сыл тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын онгортон таһаарыы кээмэйин улаатыннарар, ону таһынан бааһынай хаһаайыстыбатын ахсаана элбэѳинэн тарбахха баттанар.

Хагалас улуунугар сылгы, сүөһү ахсаана лаппа элбии турарыгар улахан бэйэлэрин кылааттарын фермердэр киллэрэллэр.

Ситиһии төрдө тугуй?

Манньык ситиһии бастатан туран, тыа хаһаайыстыбатыгар үлэлии сылдыар дьоммут бэйэлэрин дьыалаларыгар кыһамныылаахтарын, бэриниилээхтэрин, билиилэрин хангытын саҥа технологиялары баһылылларын түмүгэр кэллэ. Ону таһынан регион тыатын хаһаайыстыбатын сайдытыгар

көрүллэр үгүс көмөлөр, бары быһаарылар сөптөөхтүк ытыллаларын бэлиэтэ.

Өрөспүүбүлүкэ салалтата сыллата тыа хаһаайыстыбатын өйбүлүгэр көрүллэр үбү хангатын иһэр. Кэлинги биэс сылы ылан көрдөххө, бу өйбүл 5 млрд. кэрингэ солкуобайынан элбээтэ – 2018 сыллаахха 10,5 млрд. солкуобай буоллабына, быйылгы 2023 сылга бу суумма 14,2 млрд. солкуобайга диэри үрдээтэ. Бааһынай хаһаайыстыбаларга аадырыстаммыт, тустаах субсидированиеѳа 1,3 млрд. солкуобай ытылынна. Тыа хаһаайыстыбатын эдэр специалистарыгар анал төлөбүр олохтонно. Ону тэнгэ тыа сиригэр озорор дьэни уонна социальнай объектары тутуу сэргэхтик барар. “Куорат эйгэтин” тупсарыыга биһиги сэлиэннэлэрбит бүтүн Арассыыйатаѳы куонкурустарга кыттан үчүгэй түмүктэри ситиһэллэр, анал өйбүлгэ тиксэллэр.

Кыайыылаахтар ортолоругар Үөһэ Булүү, Покровскай, Нурба, Бороѳон уонна Бэрдигэстээх киирбиттэрэ. Бу үрдүк таһымнаах кыайыылар олохтоох дьаһалтаѳа улахан төһүү буолаллар. Хас биирдии оройуонга тулаайах оѳолору, эдэр ыаллары озорор дьэинэн хаач-

чыйыы, хаарбах уонна саахалланар туруктаах дьэилэртэн көһөрүү анал бырагыраамалара үлэлииллэр. 2018-2022 сылларга, тыа сириин территорияларын сайыннарыы бырагырааматынан 881 озорор дьэи тутулунна. Үөһэ Бүлүүгэ, Намга, Мэнгэ-Хагаласка уонна Хагаласка муниципальной дьэилэр ааннарын тэлэчи астылар.

Бары улуустарга оскуолалар уонна оѳо уһууааннара үлэѳэ киирэллэр. Намга биэс сыл иһигэр 17 саҥа социальнай объект баар буолла. Нэһиликтэргэ – алта оѳо уһууаана, Кириэс-Кытылга – 220 миэстэлээх оскуола, Аппааныга – Культура киинэ, Намга – Культура киинэ, Салбанга уонна Бүтэй Үрдэ сэлиэннэлэргэ фельдшерскэй-акушерскэй пууннар үлэлэтиилэр. Өссө биэс социальнай объект быйылгы былаанга баар. Икки оѳо уһууаана – Хатаска уонна Кыһыл дэриэбинэѳэ. Остуолбаѳа уонна Өргөлөөххө икки культурнай-спортивной комплекс, Хатаска – элбэх өгөнү онгортон киин. Амма улуунугар барыта 15 социальнай объект тутулунна уонна саҥардылынна. 220 миэстэлээх оскуола дьэндэйдэ, Бөтүнгэ спорт адаптивнай көрүнгэригэр аналлаах спорт-

саала үлэлээтэ. Аммаѳа бэйэтигэр 3 тыһыынча миэстэлээх стадион тутулунна. Покровка уонна Абаѳа сэлиэннэлэригэр врачевнай амбулатория, Сулѳаччыга фельдшерскэй-акушерскэй пуун аһылынна. Инники былаанга Абаѳа оскуола-оѳо уһууаанын, Михайловка сэлиэннэтигэр норуот айымныгытын дьэитин, Аммаѳа поликлиниканы тутуу бааллар.

«Кыһыл-Сыыр-Мастаах» магистральнай газопровод түргэн хаамыынан тутула турар. Бүгүнгү күнгэ 60 километр тардылынна. Кэлэр сылга газопровод олоххо киирэн, киин уонна илин энэр улуустар бары газка холбонуохтара.

Ону тэнгэ уунан хааччыйыы ситимнэрэ өрөмүөннэнэллэр. Бөһүөлэктэр истэригэр газ турбалара тангыллаллар, холобура, Бэрдигэстээххэ, бу үлэ инвестиционнай бырагырааманан ытыллар. Котельнайдар уонна сылаас ситимнэрэ аныгы ирдэбилгэ сөп түбэһинэрэн саҥардылаллар. Хагалас улуунугар 13 котельнай өрөмүөннэннэ. Бу испиһиһи быспакка салгыаха сөп.

Бүгүн тыа хаһаайыстыбатынан дьарыгыгар хас биирдии улууска дьон күннэѳи олоѳо чэпчиирин, тупсарын, тыйыс

усулуобуйаѳа табыгастаах буоларын туһугар элбэх үлэ барарын бэлиэтиир тоѳоостоох.

Саха сириин сайдыытын хамаандатын өйөө

Саха сириин хас биирдии олохтооѳо, биһиги бука бары, хотугу кыраайыт дьон таптаан, сөбүлээн олохсуйар, уйгулаах олохтоох сирэ буоларыгар кыһаллабыт. Бу дьыалаѳа ситиһиибит өссө да иннибитигэр, үтүө түмүктэр, киэн, далаһыннаах кыайыылар өссө да кэлиэхтэрэ диэн санаанан салайтарарыт.

Биһиги сүдү күүспүт - биир сомоѳо буоларыт. Кэлинги эриирдээх, уустук сыллар Саха сириин олохтоохторун өссө түмэннэр, норуот күүһэ биир санааѳа, уопсай үтүө сигилигэ олохсуйарын көрдөрдүбүт. Биһиги бука бары биир үрдүкү сыллаахпын – өрөспүүбүлүкэбит сайдам санаа биһигэ буоларыгар.

Доѳоттор, биһиги иллээх дьэи кэргэн буоламмыт, Саха сириин сайдыытын түстүүр биир хамаандабыт.

Балаѳан ыйын 8-10 күннэригэр барыбыт инникитин быһаарар быыбар ытытыллыаѳа. «Биир ньыгыл Арассыыйа» баартыѳа, тус бэйэбит эһиги өйбүлүгүтүгэр бигэ эрэллээхпит. Биһиги биир санаалаахтарбытын, «Биир ньыгыл Арассыыйа» кандидаттарын, Саха Өрөспүүбүлүкэтин Судаарыстыбаннай мунньаѳар (Ил Түмэнгэ) тэнгэ өйөөн диэн ынырабыт.

«Биир ньыгыл Арассыыйа» бары кандидаттара - ис сүрэхтэн дойдуларын туһугар үлэлир-хамсыыр эрэллээх дьон.

Биһиги суолбут чопчу биир – дьон туһугар, бигэ туруктаах буолууга, ил уонна эйэ олохсуйарыгар. Бука бары бииргэ – иннибит хоту, сайдыыга!

Оплачено из средств избирательного фонда ЯРО ВПП "Единая Россия".

Тутааччы идэтэ — биир саамай үтүө уонна кэрэхсэбиллээх дьарык

Улууска — Олохтоох бэйэ онгортон таһаарыыны өйөөһүн сыла.

Геннадий АНТОНОВ.

Атырдыах ыйын 13 күнүгэр киһи-аймахха олус наадалаах идэлээх дьон — тутааччылар бэйэлэрин идэлээх бырааһынньыктарын бэлиэтээтилэр. Итинэн сэдиптээн, биһиги 2001 сылтан «Региональной сайдыы» ХЭТ гендириэктэринэн, онтон солбуйааччынан үлэли-хамсыы сылдьар Альберт Васильевтыын кэпсэтибит.

Альберт Алексеевич улууска биллэр-көстөр киһи: төрөөбүт дойдутугар кэлэн үлэлээбитэ лоп курдук 20 сыл буолла. Бу кэм устата «Региональной сайдыы» ХЭТ Марха уһууааныттан саҕалаан, Күндээдэ оскуолатыгар уонна Нурбаҕа элбэх кыбартыралаах олоһор дьиэлэргэ тийэ элбэх эбийиэги тутан үлэһэ киллэрдэ. Билигин даҕаны улууска биир бастыһынан биллэр кини тэрилтэтэ ситиһилээхтик үлэли-хамсыы сылдьар: Нурбаҕа «Саахалланар туруктаах дьиэлэртэн көһөрүү» тосхолунан 4-с уонна 5-с дьиэтин тэнгинэн тутан бүтэрэн эрэр.

●●● - **Альберт Алексеевич, кэпсээ эрэ — тутааччы буолар диэн хайдаҕый?**

●●● - Тутааччы идэтэ биир саамай үтүө уонна кэрэхсэбиллээх дьарык диэн ааҕабын. Быдан быллыргыттан киһи бэйэтин олоһун чэпчэтэн уонна тупсаран, дьиэтин-уотун онготоро. Ол иһин тутааччы — биир саамай быллыргы идэ буолар. Кэм-кэрдии ирдэбиллэнэн сайдыы эмиз баран иһэр. Ону кытта тутар технологиялар сайдаллар, киһи урут санаан көрбөтөх эбийиэктэрэ тутуллаллар.

Тутааччы буолар, сорох дьонго дэбигис көстөрүн курдук, олус судургу буолбатах. Бу сылайы наука, олус элбэх ураты билиини-көрүүнү эрийэр. Тутуу — олус уустук процесс, ханнык эмэ онгоһугу таңгы эбэтэр кирпииччэни ууран таһаарыы буолбатах. Бырайыактан уонна чинчийэр үлэлэртэн саҕалаан этээстээх дьиэлэр дьэндэйиэхтэригэр диэри, олус уһун кэмнээх уонна кизэн хабааннаах үлэ онгоһулар. Манна элбэх кыттааччы баар: бырайыактааччылар, изыскателлэр, тутуу матырыйаалларын онгоруоччулар, механизатордар, монтажниктар, сыбаарсыктар, отделочниктар, электриктер, сантехниктар уо.д.а.

●●● - **Эн бэйэн идэбинэн тутааччы буоллаҕын?**

●●● - Суох, дьингэ, мин идэм тутуу эйгэтиттэн ыраах, эргизэн үөрэхтээхпин. Дьокуускайдаагы кооперативнай технику-

● СӨ Бырабыыталыстыбатын Бэрэссэдээтэлэ Андрей Тарасенко кэлэ сырыттаҕына.

му уонна Новосибирскайдаагы кооперативнай эргизэн институтун бүтэрбитим. «Колымторг» Муома оройуонунуаагы эргизэн хонтуоратыгар, Сунтаарга райзаготконтора дириэктэрин солбуйааччытынан, Дьокуускайга «Лена-Волга эргизэн дьиэтин» гендириэктэрин солбуйааччытынан, «СахаАрктика-Торг» ГУП-ка эргизэн управлениетын сүрүннүүр исписэлиининэн, онтон чааһынай предпринимателлинэн үлэлээбитим.

Ол эрэри тутууну уруккуттан интэриэһиргиир этим. 2000 сылтан саҕалаан Дьокуускайга дьиэлэр уонна эбийиэктэр өрөмүөннэриттэн саҕалаан, тутуу эйгэтигэр киирбитим. Тутуу үлэтин ымпыгын-чымпыгын билиэхтээхпин диэн бэйэбэр сорук турорунан үлэлээбитим, ханнык даҕаны үлэттэн туора турбат этим. Онтон ыла элбэх дьону, кизэн билиилээх исписэлиистэри кытта биригэ алтыстым. 2001 сылтан «Региональной сайдыы» ХЭТ гендириэктэринэн, онтон солбуйааччынан үлэлээн кэллим.

●●● - **Альберт Алексеевич, Нурбаҕа хаһаангыттан үлэлигиний?**

●●● - Эппитим курдук, тутуу эйгэтигэр 2000 сылтан үлэлибин. 2003 с. төрөөбүт дойдубар Нурбаҕа үлэли кэлбитим. Ити сыл ыам ыйыгар үөрэммит оскуолам тас эписийин онгорорго хантараак түһэрсэн үлэбитин саҕалаабыппыт.

● Былырын Нурбаҕа 5 этээстээх икки олоһор дьиэ сыбаайатын түһэригэ.

Бу 20 сыл иһигэр улууска 40-ча эбийиэги туттубут, сангардан онгордубут уонна өрөмүөннээтибит. Ол иһигэр бааллар: Хатын Сыһыыга оҕо уһууаана, култуурунай-спортивнай киин, Күндээдэ оҕо уһууаана уонна 176 миэстэлээх оскуола, Үөдэйгэ В.А.Петрова аатынан скверуһаайба, Нурба к. Кыайыы болуоссатын сангардан онгоруу, Нурба к. элбэх хайысхалаах гимназиятын дьиэтин (уруккута 1 №-дэх оскуола) хапытаалынайдык өрөмүөнэ.

Биһиги үлэбитигэр биир сүрүн миэстэни элбэх кыбартыралаах олоһор дьиэлэри тутуу ылар. «Бүддьүөт үлэһитэрин олоһор дьиэтин хааччыыы тосхолунан» — Комсомольс-

кай уул. 24 кыбартыралаах уонна Кузаков уул. 30 кыбартыралаах дьиэлэри, «Саахалланар туруктаах дьиэлэртэн көһөрүү» тосхолунан — Комсомольскай уул. 15, 16 уонна 49 кыбартыралаах дьиэлэри туттубут. Быйыл эмиз Комсомольскай уул.58 уонна 53 кыбартыралаах дьиэлэри тутан киллэриэхпит.

●●● - **Тутааччы үлэтигэр туох уустук эбэтэр кыһалҕа баарый?**

●●● - Ханнык баҕарар үлэһэ курдук, араас кыһалҕалар бааллар. Кэнники сылларга тутуу матырыйаалларын сыаната эмискэ улаханньык үрдээтэ, бу барыта тутуу үлэтигэр дьайыыта улахан. Туспа кыһалҕанан бэ-

лэмнээх үлэһит илии тийбэтэ буолар. Дойду үрдүнэн идэлээх, үөрэхтээх алын сүһүөх үлэһиттэр тийбэттэр. Сварщиктар, сантехниктар, категориялаах суоппардар, каменщиктар, штукатурдар, электриктер суохтар.

Биччат тутууга кэлэн үлэлиэн улаханньык баҕарбат. Биллэн турар, практикаҕа кэлэллэр. Кинилэр ортолоругар тобуллаҕас уолаттар бааллар. Ол эрэри тутууга уһаан үлэлиирэ ахсааннаах. Хомойуох иһин, ыччаттар үксүлэрэ сынһаланганык сылдьан, паапка тутан, ноутбуктаах сылдьан элбэх хамнастаныах курдук саныыллар. Ол эрэри оннук буолбата чуюлкай. Манньык уопсай бүрүүкээбит өй-санаа тосту уларыйдаҕына эрэ, тутууга кэлиэхтэрэ. Билигин дойду таһымыгар даҕаны ылан көрдөххө, таас тутууларга кэли омуктар үлэлииллэр. Биһиги сыллата тутууларбытыгар манньык кэлэн үлэлиир дьоннордохпунт.

●●● - **Салгы ханнык эмэ былаан баар дуо?**

●●● - Салгы былаан син-биир элбэх. Быйылгыттан эмиз 2 элбэх кыбартыралаах олоһор дьиэлэр тутууларын саҕалаахтаахпыт.

●●● - **Альберт Алексеевич, эһизэхэ, иллээх уонна түмсүүлээх кэлэтиипкэ ханнык эрэ уопсай үгэстэр бааллар дуо?**

●●● - Саха дьонун быһыытынан бастагы сыбаайа сири үттээн түһэриллэригэр сахалы сиэр-туом бытыллар. Алгысчыттар Алиса Михайловна Иннокентьева уонна Иван Герасимович Васильев-Алгыс Уйбаан алгыстарын ытталларыгар кэпсэтэн онгорторобут.

Үгэс курдук, бастагы сыбаайа аныгар биһиги бытархай харчыны быраабыт. Ити быллыргыттан тийээн кэлбит нуучча олоһорбуг үгэһэ. Итини тутааччы буоларбыт быһыытынан хайаан даҕаны эмиз тутуһабыт. Маны сэргэ биһиги идэлээх бырааһынньыгы, атын даҕаны бэлиэ түгэни кэлэтиибинэн биригэ көрсөргө кыһаллабыт.

●●● - **Кэлигэлэргэр уонна күрэтэһээччилэргэр идэлээх бырааһынньыкка тутуу эттиэххиний?**

●●● - Олох сокуонунан күрэтэһээччилэр бааллара үлэһэ-хамнаска кыһамньылаах уонна дьулуурдаах буолууну, мэлдьи бэйэ бодону тардынан сэргэтик үлэли-хамсыы сылдьары көвүлүүр.

Тутуу эйгэтигэр сыһаннаах бары үлэһиттэри идэлээх бырааһынньыгынан истинник эвэрдэлиибин! Кытаан до-руобуйаны, дьолу-соргуну баҕарабын, дьонго-сэргэһэ олус наадалаах үлэһит өссө сайдан, таһаарылаах буолан истин!

Быбар-2023

Площадь предоставлена кандидату на должность Главы РС (Я) Парахину Г.П. на безвозмездной основе.

Площадь предоставлена кандидату на должность Главы РС (Я) Николаеву А.С. на безвозмездной основе.

Виктор Губарев – СӨ ИЛ Дарханын дуоһунаһыгар хандьыдаат

КПРФ: Кырдыгы этэбит. Сайдар суолу тобулабыт

Бүгүн аан дойдутаагы атааннаһыга утарылаһабыт. Билинги үөскээбит балаһыанньага биһиэхэ кыайыгы эрэ наада. Оттон кыайыгыга саҥа суолу тобулуу ирдэнэр. «КПРФ: Кыахтаах Саха сирэ - Күүстээх Арасыйыа» диэн бырагыраама онордубут.

Норуокка бас билиини төнүннэри, дойдуну индустриализациялааһын, тыа хаһаайыстыбатын өрө көтөзүү, сөптөөх сыананы уонна тарыһтар олохтоонун, дьонго куттал суох буолуутун хааччыйы, мэдиссиинэни, үөрэҕи, култуураны сайыннары, сэрии оҥоругар, бэтэрээннэргэ, элбэх оҥоруох ыалларга, инбэлииттэргэ кыһамны, науканы өйөөһүн ирдэнэр.

Дьон дьоһун уонна нус-хас олоҕу баҕараллар. Онон бары күүспүтүн дойдубутугар уонна Сахабыт сирингэр дьонунук, байылыаттык олохтор туһугар аныаһын.

Виктор ГУБАРЕВ,
КПРФ Саха сиринээҕи рескомун
бастакы сэкирэтээрэ.

Площадь предоставлена кандидату на должность Главы РС (Я) Губареву В.Н. на безвозмездной основе.

Заработала «Мобильная УИК»

ЦИК России запустил новый цифровой сервис по персональному информированию избирателей, который будет опробован в 77 регионах.

В Якутии протестируют приложение «Мобильная УИК» на территории 11 районов: Амгинского, Верхневиллюйского, Виллюйского, Ленского, Мегино-Кангаласского, Мирнинского, Нюрбинского, Олекминского, Сунтарского, Хангаласского, Чурапчинского.

10 августа дан старт персональному информированию избирателей. Члены УИК, используя приложение, доведут до каждого избирателя информацию о выборах, о кандидатах, расскажут о голосовании по месту нахождения, выяснят желающих голосовать на дому.

По материалам ЦИК РС (Я).

Важно знать

Минздрав разъяснил изменения в правилах продажи лекарств с сентября

Нина ПЕТУХОВА.

Вопреки тому, что пишут в СМИ и соцсетях, изменения в правилах вывода рецептурных лекарств из оборота при их продаже в аптеках не повлияют на их доступность для пациентов. При этом никаких «новых» или «особенных» форм рецептов для этого не потребуется.

С 1 сентября в России вступают в силу изменения в постановление правительства «Об утверждении положения о системе мониторинга движения лекарственных препаратов для медицинского применения».

— Норма распространяется только на случаи вывода из оборота при продаже лекарственных препаратов, подлежащих предметно-количественному учету, льготных лекарственных препаратов, отпускаемых с полной или частичной компенсацией цены государством, а также лекарственных препаратов, отпускаемых дистанционным способом по рецептам. «В других случаях изменений в правилах вывода препаратов из оборота в системе маркировки при отпуске через аптечную сеть не будет», — сообщили в Росздравнадзоре.

Новые требования, по сути, являются техническими, коснутся в большей степени алгоритмов работы сотрудников аптечных организаций и не повлияют на реальную до-

ступность лекарств для граждан. Информация о рецептах на льготные лекарственные препараты и лекарства, отпускаемые дистанционно, и сейчас вносится в систему;

Новые требования по внесению в систему рецептов на лекарства, подлежащие предметно-количественному учету — сильнодействующих, психотропных, наркотических лекарственных препаратов, позволят снизить риск злоупотреблений при их продаже и не снизят доступность лекарств для добросовестных потребителей.

Таким образом вступающие 1 сентября в силу новые правила не повлекут за собой снижения доступности рецептурных лекарственных препаратов. Граждане смогут так же, как обычно приобретать необходимые им лекарства.

Росздравнадзор сообщает: Информация о том, является ли лекарственный препарат рецептурным, все указывается на упаковке и в инструкции по медицинскому применению;

Соблюдение требований по отпуску лекарственных препаратов аптечными организациями является обязательным лицензионным условием при осуществлении фармацевтической деятельности;

Рецептурные препараты должны отпускаться только по рецепту — никаких изменений в регуляторике в этой части нет.

Источник: Ulsmedia.

Улууска

Фитосанитарнай балаһа харантыынтан уһулунна

Лина СЕМЕНОВА.

бэлиэтэммитэ.

Нурба оройуонугар Амур уобалаһын уонна Саха Республикатын Россельхознадзор управлениета 150 тыһ. гектар кэриңэ иэннээх икки фитосанитарнай балаһаны харантыынтан уһулла.

Санатар буоллахха, маңнай 2018 сыллаахха Күндээдэ нэһилиэтин эргин 5010 гаалаах ойуурга норуокка тарҕаммыт аатынан «баттах кырыяаччы» хомурдуос фитосанитарнай харантыын балаһатынан

Ол сыл атырдык ыйыгар Үөдэйгэ, Антоновкаҕа, Дьаарханҕа, Хангаласка, Маарга уонна Нурба куорат 143070,646 га иэннээх сиргэ икки фитосанитарнай балаһа харантыына биллэриллибитэ.

Россельхознадзор испи-сэлиистэрэ араас көрүңнээх чинчийэн, кэтээн көрүүлэрин түмүгүнэн Иркутскайдаагы «ВНИИЗЖ» инспекциялыыр уорганнара ойууру буортулуур организмнар суохтар диэн түмүк онордулар.

Тутааччы күнүгэр

Наталья Васильевна
СТЕПАНОВА-КАРЕТНИКОВА.

Салгыыта. Иннин хаһыат
31 №-гэр ааһын.

История кэрчиктэрин кинигэтин үһүс илиин арыян, аны отой былыргы кэмгэ "баран" кэлиэхпин баҕардым уонна хаһыат ааҕааччыларын миигинниин "барсалларыгар" ыңгырабын.

Нурбабын дэнэр киһи биллэр меценат Степан Прокопьевич Алексеев-Боһуут туһунан истибэтэх киһи суох буолуо. Мин К.А. Антонов туһунан отой билбэт, истибэтэх даҕаны буоллахпына, С.П. Алексеевы маннык ааттаах-суоллаах киһи олоһо сүлдүбүтү, төрөөбүт дойдутугар үлүгүрдээх үтүмэн үлэни онорбут, меценаттаан оскуола, таңара дьиэтин туттарбыт дьэн син истэр этим.

Нурба урукку тутууларын туһунан матырыйаал көрдүү сүлдүбүмүн, бэйи, эрэ, Нурбаҕа Боһуут ысқылаата баар дииллэр этэ дьэммин, ол туһунан билээри Дьоккуускайга бастаан Белинскэй аатынан бибилиэтиэкэ, онтон Саха сириин Национальнай архыбыгар сырттым. Дьэ уонна тугу биллим?

Биллим манныгы: ол кэмгэ Нурбаҕа "2-разрядтаах удыур бочуот олохтоох Зиновий Власевич Верещагин 2 1/2 сажень квадрат маҕаһыннаах, бааһынайдар Нурба тыатааһы уопастыбытатын бырааттыы Сафьюлла уонна Галиулла Насыровтар 3 1/2 саж. уһуннаах, 2 1/2 саж. кэтиттээх" Нурбаҕа күннээн-күнүөхтээн маҕаһыннаах атыһыттар олоһуруттар. Алексеев-Боһуут кинилэргэ холоотооххо үһүс киһинэн сүлдүбүтү эбит.

Нурба олохтоохторо райсоюз урукку 1, 2, 3, 4 №-дээх ысқылааттарын билбэт киһи суох буолуо. Таһаҕас барыта уу суолунан өрүһүнэн кэлэр буолан ити ысқылааттарга хараллаллар этэ. Бөһөлөк олохтоохторо үгүстээ сайын хамнас аахсан харчы эбинэн үлэлээн ааспыт сирдэрэ буоллаҕа. Дьэ ол 2-с №-дээх ысқылааттан ойо тутан Алексеев-Боһуут ысқылаата дьэн Мельник күөлүн үрдүгэр көһөрөн илдээн хомуйан туруораллар.

Архыып докумуоннарын үөртөн уонна Клим Антонов бэйэтин ахтытын ааҕан баран ити чаччы Боһуут ысқылаата буолуо дуо, дьэн санааҕа тийэн кэллим. Үөһэ суруйбутум курдук, архыыпка харалла сытар докумуоннарга оловурдахха Боһуут ысқылааттарын бу курдук суруйбуттар:

- 1. "1907 г. Нурба 2 1/2 сажень, квадрат." Бу маны 1914 сыл тохсуннуу 1 күнүгэр уолугар Ньюкулайга аныыр.
  - 2. "1910 г. 2 Кангаласский наслег, 2 1/2сажень квадрат, старое здание." 1914 сыл тохсуннуу 1 күнүгэр уолугар Михаилга аныыр.
  - 3. "В Бестяхском наслеге 2 1/2 сажень длины, 2 саж. 1 аршин ширины."
  - 4. Урочище "Уһун-Кюель" в Чукарском наслеге, 1887 г., 5 арш. -длина, 5 арш. ширина, 3 1/2 арш. - высота."
- Википедия этэринэн 1 сажень - 2 м. 16 см. тэнгэнэр, оттон 1 аршин - 0.71 м. буолар дьэн баар. Оччотугар суоттаан көрдөххө Боһуут 2 ысқылаата 1), 2) 5 м.70 см. уһуннаах, 5 м. 70 см. кэтит-

Нурбабыт баай историятыттан биир кэрчик

Яковлев Дмитрий Федорович

тээх, 3) 5 м. 40 см. уһуннаах, 5 м. 03 см. кэтиттээх; 4) 3 м. 55 см. уһуннаах, 3 м. 55 см. кэтиттээх, 2 м. 48 см. үрдүктээх буолаллар эбит.

Оттон Мельник күөлүгэр "көһөн" тийэн турар ысқылаат быһа холуйан (мин хаамыбынан) 13 м. уһуннаах уонна үктэлин кытары 6 м. кэтиттээх дьэ турар. Архыып докумуоннарыгар сүгүөннэххэ бу турар ысқылаат дьэ Боһуут кизэ буолбатыгар тийэр. Оттон Клим Антонов ахтытыгар сурулла сүлдүбүрүнэн кини прорабтаан 10-ча сып пуун (сыпной пуун) ысқылааттарын туттарбытын туһунан баар. Мин өйдүүбүнэн 3 уонна 4 ысқылааттар хойут тутуллубуттара. Оттон 1 уонна 2 №-дээх ысқылааттар урукку соҕотуопка контуоратын, билигинээн райсоюз ысқылааттара буолаллара чуолкай эбит!

90-с хаарын ууларбыт Нурба улууһугар биир улахан, үлэ күөстүү оргуйан өрөспүүбүлүкэ таһыгар тийэр биллибит. Күндээдэ нэһилиэгэр өр сылларга сэбиэт бэрэссэдьэтэлинэн үлэлээбит Август Кононович Герасимов да этиитинэн ити ысқылааттары заготконтора туттаран нэһилиэктэртэн бурдук, атын аһы-үөлү хомуйан муньар ысқылааттара этэ дириин кытта сөбүлүлэһин.

Оччотугар Боһууптук ысқылаата ханнаһый? Боһуут курдук меценат киһи тоҕо кыра ысқылааттары, маҕаһыннары туһуутай дьэтэххэ урут хас тутуу айыттан 2 % нолук төлүүллэр эбит, ол иһин улахан тутууламаттар буолуохтарын сөп. Холобур, Зиновий Верещагин атыһыт 6 солк., бырааттыы Насыровтар 7 солк., оттон Боһуут 1 солк., 2 солк., 6 солк. төлөөбүтүн туһунан НА РС(Я) Ф.22-и.Оп.1.Д.3048.Л.4 суруллан тиһиллэн сытар. Интэриһиргиир дьон ылан көрүүхтүгүн сөп.

Дьэ билигин оҕо сааспытыгар "киирэн" былыргы Нурбабыт уулуссаларын устун кыратык "хаамса" түһэбит дуо? Чэ, бардыбыт...

Экскурсиябытын Нюрбинка үрэх апаратын үрдүгэр, Сэбиэскэй уулусса төбөтүгэр норуот туттар араас табаардарын, оннооҕор испиискэни кытары онорон тигинэчи үлэлээбит оройуоннаағы промкомбинаттан саҕалыаххайын. Аттыгар мин сүлдүбүтү оҕо уһуяанын уонна кып-кыараҕас, биир кыра түнүктээх, дьэ улахан аңаарын улаһыын-улахан кыһыл арыгылаах мас буочука сабардаан турар маҕаһына баар. Оо, ол буочукаттан миннигэс да сыт дыргыйан мунубар саба бизэрдэ...

Уулуссабытынан бөһүөлөкпит диэки баран истэхпитинэ хаңас өттүгэр редакция (кэлин муусука оскуолата) дьэ этэ турар.

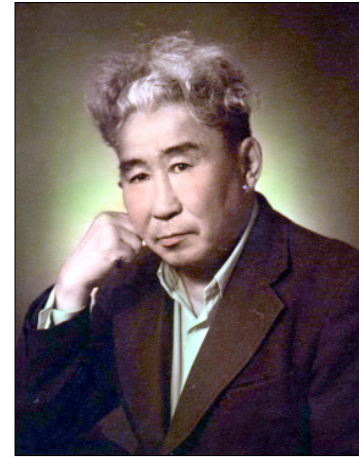
Иванов Николай Павлович

Барбалы түстэххэ хаңас мунукка Сбербанк, онтон билинни искусство оскуолатын онугар кыра поссовет дьэ этэ, утары хаһаайыстыбаннай маҕаһыын, Октябрьскай уонна Сэбиэскэй уулуссалар быһа охсуһууларыгар бары билэр гастроном маҕаһыыммыт турар.

Салгыы Сэбиэскэй уулуссанын бардахпытана уна баһаарынай чаас дьэ этэ харааран тураллар, онтон барбалы түстэххэ Сэбиэскэй уонна Христофор Максимов аатынан уулуссалар быһа охсуһууларыгар мунукка үлэлиир дьонно кизэ үөрэнэр улахан оскуола баар. Аны Ленин аатын сүгэр уулуссаҕа кэлиэххэ уонна 1937-1938 үөрэх сылыгар үлэҕэ кирибит улаһыын улахан түнүктэрдээх икки этэстээх баараһай тутуу - Нурба бастакы №-дээх оскуолатыттан хаамсыаххайын. Оскуола ойбоһугар урукку соҕотуопка ысқылааттара, аттыгар райсоюз дьэ этэ.

Олбур кэннигэр Ленин уонна улуу нуучка поэта Лермонтов аатын сүгэр уулуссалар быһа охсуһууларыгар мунукка улахан икки ааннаах дьэ этэ өрүс өтүтүнээһи аанынан кирирдэххэ "Уцененные товары" дьэ этэ Архипова Татьяна эйбэстик мичээрдээн көрсөр. Лермонтов уулусса өттүнээһи аанынан кирирдэххэ Любав Чымырова атыһыттар "Спортивные товары" маҕаһыынна баар буолабыт. Бу оһоһунан оттуулар маҕаһыыннар куруук толору атыһаһааччылардаах уонна солбуллубат оруочай-муоста сууһууларыгар "Г" буукубалы тутуулаах райсовет дьэ этэ, утары оҕо уһуяана бааллар. Райсовет дьэ этин ойбоһулу ыаллар олоһор дьэ этэрин кэннинэн оройуон биир улахан дьэ этэ - кулууп турар. Өрүс үрдүгэр урукку Ленин пааматынньыгын кэннигэр сүрдээх улахан МТС уопсай дьэ этэ, контуората уонна маҕаһына баар. Ону аастаххына Бүлүү өрүс үрдүгэр хабыс-хараңа, кыбыс-кыараҕас оргуйа турар сургуч сыттаах почта дьэ этэ кэлэр.

Оттон Амакинка түөлбөтин диэки баран истэххэ типография, аҕам үлэлээбит радиоузел, тизергэн иһигэр экиспэдииссийэ дьэ этэ, онтон дьаһыла, икки этэстээх Амакинскэй экиспэдииссийэ тэрилтэтин уонна эмиэ баараһай

Николаев Семен Егорович

тутуу, миигиттэн аҕа уонна тэнгэ кырдыбыт, былырынна диэри тиргиччи үлэлиир турбут урукку экиспэдииссийэ кулуубун, оҕо уһуяанын дьэ этэ бааллар.

Аны төһөн кэлэбит уонна Ыстаппаан Баһылайап аатынан уулуссаҕа билинни военкомат дьэ этин аттыгар эмиэ улахан прокуратура дьэ этэ кестөр. Уулусса нөнүгө райком 2 этэстээх дьэ этэ, аттыгар уһун синнигэс кэлин эбии самалык үс эркин эбиллэн тутуллубут биир этэстээх оройуон поликлиниката. Прокуратура дьэ этин аттыгар бу аһыйах сыллаахха диэри турбут оройуоннаағы бибилиэтиэкэ дьэ этэ, Октябрьскай уулуссаны туораатаххына утары элбэх киһи товуорупт сирэ - оройуон остолобуойа баар. Аттыгар күнүгэр баранан уһун-уһунуктаах уочараты ааһан буһан-хатан ип-ити икки килиэби илиигэр сыһаһалты тутан ыллаххына эйигиттэн ордук дьоллоох киһи суох курдуга - бөккөрүнэни кытта бииргэ турар килиэп маҕаһына буолар.

Суол нөнүгө маҕаһыын утары дьон олоһор улахан хара дьэ этэ турар. Сырайбыт хоту бара туруоххайын эрэ: почтаны аастыбыт, экиспэдииссийэ аттара тураллар, уулусса уһуор Амакинскэй экиспэдииссийэ остолобуойугар тийэн кэлибит. Билигин ол онугар ырыынак дьэ этэ тутулан турар. Ыстаппаан Баһылайап уулуссаны билинни улуус култуураҕа Департаменын диэки туруоххайын. Итиннэ дьэ араас бары-барыта атыһыланар экиспэдииссийэ маҕаһыыннарыгар кэтиллэ түһэбит. Мунукка норуокка биллэринэн "дежурка" маҕаһыынна дьон бөһөтө товуорупт. Туох эрэ саңа атыһа кэлбит быһыылаах. Киирэн көрүүххэ этэ... пахай, хара ааныттан ойбоһостостор уочарата, чэ, кэбис, тийиэхтээх сирбит диэки барыахайын. Райком дьэ этин аттыгар Лермонтов уонна Ст. Васильев уулуссалар быһа охсуһууларыгар биир мэндиэмэннээх самалыбыт "үңкүүлээн" эрэр курдук муосталаах амбулатория дьэ этэ турар. Комсомольскай уулуссаҕа уруккута аптека буолан турбут, билигин дьон олоһор дьэ этин аттыгар кып-кыараҕас ааннаах аптека дьэ этэ ыраахан эмп сытынан көрүстэ. Итинтэн чугас ойбоһолуу санэпидстанция дьэ этэ баар.

Нюрбинка үрэхпитин уһуордаан оройуоннаағы дьону эмтиир сытар балыһа (кэлин оҕо санаторийа буолбута), кыратык аны кыра үрүө аастахха тулаайах, көрүүтэ-истиитэ суох хаалбыт кырачаан оҕолору көрөр-истэр оҕо дьэ этэ, харах балыһатын, таңас сууһар, ас астыыр дьэ этэ турар.

Халанников Василий Гаврильевич(Чаппанда)

лар. Нюрбинка үрэхинэн бардахха урукку психоневрологическай балыһа турбут дьэ этигэр оҕо санаторийа тиргиччи үлэлээн элбэх оҕо эмтэнэн үтүөрбүт, сынньаммыт сирэ буолар.

Дьэ уонна тапталлаах өрүспүт уонна үрэхпит үрдүлэригэр билигин аһыйах дьэ этээх сэрии буолан ааспытын курдук урусхалламмыт, бөһүнэн-сыһыһынан туолбут, элбэх киһи тыһынын уһаппыт, эмтэнэн үтүөрбүт, махталын ылбыт улууканнаах быраастар, медсиестэрэлэр, санитаркалар утуһар ууларын умнан туран түүннэри-күнүстэри үлэлээбит сирдэрэ, норуокка биллэринэн "Медгородок" киһи эрэ көрөн хараастар көрүгүнэммитэ хомолтолоох...

Анааран көрдөххө урукку дьон албынныыр дьэ этэ билбэккэ ис дууһаларын ууран турар "на совесть" туһууттара үйэлэри уһуордуох эбиттэрин саңалы көрөөһүгүнэ сөп түбэһиспэт дьэннэр көтүрэн уокка отуннахтара уонна тугу эрэ тутуннахтара буолуо. Кэлэр кэнчээри ыччаттарытыгар биһиги тугу хааллардыбыт? Туох даҕаны суох! Үйэтиити үлэтэ бу сыллар тухары барбата. Оҕо сааспар салгынтан хараарбыт баараһай тутуулар баар этилэр...

Мин санаабыр эдэр көлүөнэ ыччаттарытын патриотизм тыһыгар иитэрибитигэр көрдөрөр пособие курдук Нурба былыргытын кэспэдииссийэ уонна көрдөрүөхтээх этибит! "Без прошлого нет будущего" дьэн бэргэн этини кытта сөһөһөр буолуохтааххыт. Инники сайдыы син-биир ааспыт историябытыгар сүгүнэр. Төрөөбүт-үөскээбит, олоһор сирбит былыргытын билбэт буоллахпытына...

Аңардас икки эрэ хаартысканы ылан көрөн, онтон сиэттэрэн быаны субуйар курдук Нурба бөһүөлөк былыргы тутууларын историятын субуйаммын урут билбэтэхпин биллим уонна эһигини кытта үлэлэһиним. Бу тутуулары тутуспут дьонно оҕолоро, сиэннэрэ, аймахтара хаартыска кыбытыктаах ахтыы суруйан Нурба түмэлигэр тиксэрэргит буоллар, кирибит хас бириди ахтыһы бу суруллубут "дьэ олоһор" бэрэбинэ курдук ууран төрөөбүт Нурбабыт баай историятыттан биир кэрчигин туһунан кэнчээри ыччаттарытыгар бибилиэригэр көрүүлэригэр өйдөбүннүк хаалларыа этибит.

► Хаартыскаларга: Нурбабыт урукку улахан тутууларыгар үлэлээбит биллэр туттааччылар.

Быбыбар-2023

Важно знать

Площадь предоставлена ЯРО ВПП «Единая Россия» на безвозмездной основе.

Площадь предоставлена ЯРО ВПП «Справедливая Россия» на безвозмездной основе.

Площадь предоставлена ЯРО ВПП «КПРФ» на безвозмездной основе.

Площадь предоставлена ЯРО ВПП «Новые люди» на безвозмездной основе.

Площадь предоставлена ЯРО ВПП «ЛДПР» на безвозмездной основе.

Площадь предоставлена безвозмездно избирательному объединению на выборы депутатов Государственного Собрания РС(Я) (Ил Түмэн) седьмого созыва по партийным спискам партии «РОДИНА»

Рекомендации населению при возникновении задымления

Территориальный отдел Управления Роспотребнадзора по РС (Я) в Нюрбинском районе напоминает жителям Нюрбинского района о мерах безопасности в случае задымления населенных мест:

- минимизировать пребывание на открытом воздухе, особенно в жаркое время суток;
- временно ограничить пребывание детей на игровых площадках, в том числе спортивных и игровых площадках образовательных учреждений;
- для восполнения объемов жидкости в организме рекомендуется обильное питье, так как при высокой температуре увеличивается потоотделение и теряется достаточно большое количество жидкости;
- для возмещения потери солей и микроэлементов рекомендуется употреблять подсолненную и минеральную щелочную воду, молочно-кислые напитки, исключить употребление газированных напитков;
- использовать в питании легкоусвояемые пищевые продукты, а также пищу, богатую витаминами;
- по возможности ограничить физические нагрузки;
- в период выраженной задымленности использовать средства защиты органов дыхания (маски, респираторы и т.д.), которые следует увлажнять для усиления их действия; изолировать влажной тканью оконные и дверные проемы, по возможности использовать кондиционеры. Наибольшая необходимость применения защитных средств возникает для пожилых людей, детей и лиц, страдающих хроническими заболеваниями органов дыхания, аллергическими патологиями. Наиболее выраженным эффектом фильтрации обладают промышленные и бытовые респираторы;
- для удаления накопленных в помещении вредных веществ необходимо проводить ежедневные влажные уборки;
- для профилактики возникновения теплового удара и с целью удаления с кожи осевших неразличимых глазом продуктов горения, рекомендуется принимать душ несколько раз в день;
- отказ от приема алкогольных напитков и пива, исключение курения;
- в случае возникновения симптомов острого заболевания или недомогания (появления слабости, головокружения, признаков одышки, кашля, бессонницы) необходимо обратиться к врачу. При наличии хронического заболевания строго выполнять назначения, рекомендованные врачом.

ТО Управления Роспотребнадзора по РС (Я) в Нюрбинском районе.

В республике

Почти половину лесных пожаров потушили в Якутии за сутки

За прошедшие сутки на территории республики ликвидировано 56 лесных пожаров с общей площадью, пройденной огнем, 173 688 га. Обнаружено 3 новых лесных пожара на площади 819 га. Всего на начало суток действуют 68 лесных пожаров с общей площадью 243 205 га. По количеству это почти в два раза меньше, чем днем ранее. Проводятся работы по тушению 38 по-

жаров на площади 203 тыс га. Из них локализовано 10 пожаров на площади почти 10 тысяч га, в том числе 9 лесных и 1 ландшафтный. В тушении пожаров участвуют 1360 человек. Работают 52 единицы техники и авиация. По данным оперативного штаба, с начала пожароопасного сезона на терри-

тории республики зарегистрировано 759 лесных пожаров на площади 1,5 млн га. В аналогичный период 2021 года было зарегистрировано 1485 пожаров на площади 6,2 млн га. Пресс-служба Главы Республики Саха (Якутия) и Правительства Республики Саха (Якутия)

Память

Михаил Ефимович Николаев — Человек Тысячелетия

Высокое звание человека тысячелетия Первому Президенту РС (Я) Михаилу Ефимовичу Николаеву было присвоено в двухтысячном году в Кембридже. Я думаю, такие высокие звания человеку присваиваются за выдающиеся достижения. И вот я задался вопросом: Кто он такой Человек Тысячелетия Михаил Ефимович Николаев? Почему ему присвоили столь высокое звание?

В этом, 2017 году, Михаилу Ефимовичу Николаеву исполнилось 80 лет, он родился 13 ноября 1937 г. в Октёмском наслеге Орджоникидзевского района ЯАССР (Якутской Автономной Советской Социалистической Республики, ныне Хангаласский улус). Отца Ефима Фёдоровича Николаева не стало, когда Михаилу исполнилось пять лет. Об отце он говорил: «я давно пережил своего отца. Но порой так мучительно не хватает его - большого, спокойного, уверенного в себе... Так иногда хочется сесть напротив отца и сказать: «Отец, посмотри, какой груз на плечах твоего сына. Посоветуй, как донести, как удержаться в пути?». Что бы он сказал? Наверное, так: «Каждый человек в этой жизни несет груз. Тебе выпал потяжелее...»

Мать, Мария Михайловна Николаева, по национальности русская. Родом из села Техтюр. Отец был чистокровным якутом. Михаилу часто говорили, что он очень похож на отца. В семье было трое сыновей: Ким, Клим, Михаил, и сестра Мария.

Детство Михаила прошло в Жиганске: отец подался на заработки, работал в служащим рыбзавода. Жили они в землянке, в которой жили несколько семей, позже мужчины стали строить отдельные землянки для каждой семьи.

Когда семья осталась без кормильца, с четырьмя детьми мать решила переехать в родные Октёмцы, поближе к родным. Матери тогда было всего лишь 30 лет, она работала уборщицей в магазине, топила 4 печи.

Миша учился в школе, школа состояла из 2 домиков. А в наши дни в Октёмцах организована школа для одарённых детей. Учащиеся учатся в благоустроенной тёплой, светлой каменной школе. Мальчик был очень любознательным, много читал,

Михаил Ефимович Николаев во время встречи с жителями Антоновки. 2013 г. Фото Ивана Анисимова.

помогал матери по работе, по дому. В школе был активистом.

Летом 1953 г. Миша закончил Октёмскую семилетнюю школу. Надо бы учиться в Покровске, но там в интернат его не приняли, пришлось ехать обратно в Жиганск, к брату Киму. Окончив среднюю школу Михаил поступил в Омский государственный ветеринарный институт.

Трудовая деятельность Михаила Ефимовича Николаева началась летом 1961 года, был назначен главным ветеринарным врачом. Вскоре его избрали первым секретарём Жиганского райкома ВЛКСМ (Всесоюзного Ленинского коммунистического союза молодёжи), ему тогда было 24 года.

Затем работал первым секретарём РК КПСС Верхне-Вилюйского района, заместителем Председателя Совета Министров ЯАССР, министром сельского хозяйства республики, секретарём Якутского обкома партии, председателем Президиума Верховного Совета ЯАССР 11 созыва, Председателем Верховного Совета ЯАССР. Депутат Верховного Совета ЯАССР IX — XII созывов. В 1990 г. был избран народным депутатом РСФСР от Орджоникидзевского избирательного округа...

20 декабря 1991 г. всенародно был избран Первым Президентом Республики Саха (Якутия), получив абсолютное большинство голосов избирателей.

Что могу сказать о Первом Президенте Республики Саха (Якутия)?

• В августе 1991 года с Советском Союзе состоялась попытка переворота власти. Затем СССР (Союз Советских социалистических республик) перестал существовать... В эти дни Михаил Николаев занял позицию, поддерживающую Верховный Совет РСФСР. Это говорит, что Михаил Ефимович был против того, чтобы Советский Союз распался.

• Якутия была бесправным сырьевым придатком Советского Союза, а затем и России. Президент добивался для родной Якутии выделения золота для получения иностранных кредитов. Правительство сначала согласилось на это предложение Николаева. Это бы очень помогло развитию экономики и жизни Якутии. Но потом данное согласие было отменено.

В итоге этого Первым президентом был составлен текст телеграммы на имя Президента РСФСР Б.Н. Ельцина, уведомляющей, что «с 15 сентября 1991

года Якутия прекращает отгрузку золота и алмазов в Минфин и Гохран СССР». В этом очень сильном решении мы видим, что Михаил Ефимович стоял горой за свой народ, свою республику, за развитие республики, за счастье нынешних поколений. Не боялся лично за себя, а отстаивал независимость и благосостояние народов Якутии.

Это было опасное решение. В то время шли разговоры о том, что у Якутии надо отбить золото и алмазы. Б.Н.Ельцин решил поддержать М.Е.Николаева, и приказал не трогать Якутию. С 11 декабря 1991 г. Якутия возобновила отгрузку золота и алмазов центру.

О многом говорят слова Первого Президента: «Я понял, что республикой можно управлять указами... но народом управлять нельзя. Народ должен стать союзником своего руководства в общем деле, в достижении общих целей, решении общих задач».

В марте 1992 г. был подписан договор, по которому Республика Саха получила право оставлять себе 11,5 процентов золота, 20 процентов ювелирного алмаза, 100 процентов технических алмазов. Кроме того

республика стала получать 45 процентов валюты, вырученной от реализации алмазов, а за добытое золото стали получать 25 процентов стоимости его в валюте. Это было великое достижение, с помощью которого Якутия выжила в трудные 90-е гг. Это всё заслуга Человека Тысячелетия Михаила Ефимовича Николаева.

Передо мной встал вопрос: а что же сделал Первый Президент Республики Саха для нас, детей?

- Уделено большое внимание воспитанию и обучению молодого поколения, будущего Якутии;
- Построены детские сады и школы, новое здание университета;
- Построен медицинский центр матери и ребёнка;
- Дворцы спорта и ледовый дворец;

- Работает Высшая школа музыки в г. Якутске. Многие дети стали лауреатами и дипломантами различных российских, республиканских премий. Среди них наш земляк Александр Корякин, который закончил эту школу – лауреат многих международных конкурсов пианистов.

- Стало традицией проведение Международных игр «Дети Азии»;

- Работает программа «Музыка для всех». В связи с этим проектом в нашей Антоновской школе открыт оркестровый класс. Около 30 школьников играют на таких музыкальных инструментах как баян, домра, балалайка.

- Только начал работу проект М.Е.Николаева «Рисуем все!» и т.д.

В заключение хочу отметить, что Первого Президента Республики Саха Михаила Ефимовича Николаева недаром назвали Человеком Тысячелетия: он служит народу, делает всё, что от него зависит для того, чтобы его народу жилось легче, здоровее, сытнее, культурней...

Спасибо Человеку Тысячелетия Михаилу Ефимовичу Николаеву!!!

Коля Афанасьев,
юный краевед МБОУ
«Антоновская СОШ им.
Н.Н.Чусовского». 2017 г.

Из архива школьного музея.

Важно знать

Двухфакторная аутентификация на Госуслугах

Каждый пятый пользователь Госуслуг подключил второй фактор аутентификации.

Самый простой способ защитить свой аккаунт на Госуслугах — использовать двухфакторную аутентификацию. Её подключили уже 22 млн пользователей, а с 1 октября она станет обязательной для всех. С 1 июня

предупреждение об этом можно увидеть при входе на портал. Ежедневно дополнительную защиту подключают от 300 до 400 тыс. человек.

Смысл двухфакторной аутентификации в том, что система кроме пароля запрашивает дополнительное подтверждение, которое может предоставить только настоящий владелец

аккаунта.

Как подключить двухфакторную аутентификацию по СМС на Госуслугах

- В личном кабинете зайдите в Профиль → Безопасность → Вход в систему.

- Включите опцию «Вход с подтверждением» и введите номер телефона, на который

будет приходить СМС для входа.
- Введите код из СМС.

С 1 октября второй фактор будет обязательным для входа на веб-версию Госуслуг и в заново установленные мобильные приложения.

Что делать, если не успеете подключить второй фактор

Зайти в учётную запись без дополнительной защиты больше не получится. При входе на портал нужно будет выбрать

один из вариантов проверки:

- подтверждение по СМС;
- одноразовый код из ТOTP-приложения;
- вход по биометрии.

Если вы хотите настроить СМС-подтверждение, но телефон, привязанный к аккаунту, уже недоступен, можно поменять привязку, обратившись в ближайший МФЦ.

Источник: @mintsifry #цифровая_экономика

Айар кут

Үөрүү

Мирослава.

– По-дъем! Сарсыарда буоллаа! Чээй киир-дээ!

Ньукулай Хабырыллыабыс эйэҕэс саңатын кытары ороннортон хара баттахтаах төбөлөр хамсаан, илиилэр-атахтар тыылланнаан уунаһанан бардылар. Бу – сопхоска бырыһыанна оттуур биир ыал оҕолоро. Оҕолор иккиһин этиппэккэ сып-сап туран, суунан, остуолга аһаары олордолор.

Күнүн аайы халандаары дьаһайар кыра кыыстара Даасыкка чаҕаарда.

– Ураа! Бүгүн бээтинсэ, киэһэ аҕаа кэлэр.

Киниттэн кыра уол эмиэ ураатаата. Кини эдьийдэрэ дэриэбинэттэн ыттар кэһитин сиирин санаан манньыйда. Улахаттар кырлар курдук хаһытаабаталлар да, чэппиэр кэнниттэн бээтинсэ кэлэрин билэр буолан, истэригэр үөрэллэр.

Аҕалара кэлэрэ – тула өттүтэн үөрүү! Оройуон хирургиятыгар сытар ийэлэрин туруга чэпчээн, ол нэдиэлэтээҕи үтүө сонуна, эдьийдэрин бурдук ас онорон ыттар кэһитэ, лааппы минньигэһэ, бэйэлэрин кууталарын сымыыта, бэйэлэрин ынахтарын сүөгэйэ. Ийэлэрэ, сопхос оробуочайа, бииргэ сайылырыгар ынахтарын, кууталарын, сибининьэлэрин манна киллэрэллэр.

Быйыл – ол суох. Онон барыта – таһыы. Дьэ, сымыыты аҕалара бири да алдыаппакка аҕалар: 3 киилэлээх бидончик иһигэр куруппа кутар, куруппа быһыгар сымыыттарын дыпталбалыыр. Аҕалара айылҕа аныыр көстүүлэриттэн игнибэккэ кэлэрин курдук кэлэр, барарын курдук барар. Дэриэбинэттэн 18 км ыраах Ылгыдьаакка, кыанар киһи 3 – 3,5 чаас хаамар бириэмэтигэр, ыарахан үрүксээҕи сүкпүтүнэн туос сатыы сылдыһаха диэтэххэ – ыраах айан. Онон эбэн кээһин – аһыҥастаахтары көрсөр кутталы! Ол кутталы, ыараханы этэннэ туораан, бу киэһэ бары кыраабыл саңатыгар түһэр: арсайбыттар тиистэнэллэр, одьобдо барбыттар хоолдуктаналлар.

Икки күн күүстээх охсуу буолар: сытыы хотуурдар окко ыллыы-ыллыы түһэллэр. Эдьийдэрэ Туонньа дьүөгэтэ Риталыын кыра да саастаах буоллаллар, оскуола ахсыс кылааһын кэнниттэн педучилищеҕа устудьуоннааннар, улахан киһи курдук сананаллар. Икки күн кинилэр, аҕалара, сурдьулару Руслан охсолор. Сытыы хотуурунан үлэтииргэ да чэпчэки, хотутуулаах.

Улахан оҕолор самыра суох, итии күннэр тураларыгар баҕараллар. Отторун хаачыстыбата сүтүө суох этэ. Туома, өрүс үрдүгэр олоор буолан, сөрүүкүүргэ уу дэлэй. Кыралар ону соччо өйдүү иликтэр. Улахаттар көрбөттөрүгэр самыры угууан, кыраабылларын эргитэллэр. Ол да буоллар, кырлар сүүн мунһааччы эдьийдэригэр – күүстээх көмөлөр. Аҕалара көрдөрбүтүн курдук, дулҕалаах сиргэ биридди бугул кэлэрин гына үмүрүтэн мунһаллар, көнө сиргэ манастыырдаан – устурууйунан мунһан, эргийэн кэлиилэригэр субурҕа бэлэм буолар. Төһө да оҕолор от мунһааччыларга, от охсооччуларга араҕысталлар, улахан кыыс Туонньа үлэни сатабыллаах аттарытыннан, күннээҕи мунһууну бүтэрэн баран хотуһаттан тахсаллар.

Бастакы омурҕанна от мунһааччылар сөрүүн буоллун диэн, мастар аныларыгар аҕалара онорбут отуутугар тахсан, аҕалара үөрэппитинэн аһылыкка ыгырар кыһыл былаахтарын таһаардылар. Тэйиччи сылдыар от охсооччулар ону көрөн тахсыахтара. Оҕолор буолан, сөрүүн уунан сылдыан, кутаа оттор кыһалҕа кинилэргэ суох.

– Бүгүнгү мунһуугут кыра, иккис омурҕанна бүтэбит. Мирка кыра сурдьугунаан тахсан мииннэ буһараар. Биһиги аҕабытынаан да сэргэ тийэрбит буолуо. Син биир хотуһатын көрөөрү Алын баһынан кэлиэҕэ. Оноонно дэриэ Русланнаах Даасыкка бугуллаан бүтэр инигит.

– Эдьий бу сырыыга тугу буһаран ыһыпта буолуо-уй? Лааппыттан кэмпиэт ылбытта-

ра буолуо дуо?

– Ылдыһыска кэмпиэт эрэ айдааннаах.

– Аҕаа кэлэрэ наһаа даа үчүгэй! Кэһи бөҕө аҕала-ар.

– Кылаабынайа, кыраабылларбыт тиистэнэллэр-эр.

– Уонна хотуурдарбыт сыпсыты буолалла-ар.

– Ийэбин наһаа аһынным. Хаһан кэлэрэ буолуой?

– Биһиги бэрээдэктээхтик сырыттаһытына, ийэбит түргэнник балыһаттан тахсыа. Улахан дьон инньэ диир дии, кинигэҕэ да оннук суруйаллар.

– Оҕолоор, онон улахан дьон тылын истэ сылдыһын.

– Баар–суох улахан киһибит – учууталбыт Ньукулай Хабырыллыабыс эрэ баар дии! Һэ-Һэ-Һэ.

– Биһиги эмиэ улахаттарбыт, устудьуоннарбыт.

– Хайа, уонна аҕаа!

Сити курдук күө-дьаа кэпсэтэ-кэпсэтэ сопхос “чулуу отчуттара” арыылаах саахардаах килиэптэрин, өрүстэрин балыгын сиэн мотуйдулар, кыратык систэрин көннөрөн сынһанан сытан ыллылар, онтон эмиэ күүстээх үлэҕэ туруннулар.

Эппитэрин курдук, аҕалара хотуһанан кэлэн, бииргэ тахсан мииннээн, үөрэ-көтө кэһиилэрин сиэн, сороһун хаһаанан, иккэйиэх эрэ буруо отчуттаах Ылгыдьаакка биир күүтүүлээх дьоро киэһэ үүннэ.

Эр дьон ботур-ботур кэпсэтэллэр. Оҕолор хантан билиэхтэрэй, аҕалара Ньукулай Өлөксүйэйбис окко киирэргэ доҕоругар Ньукулай Хабырыллыабыска оҕолорбун көрө сылдыар диэн накаас биэрбитин. Ол иһин, чээй мэлдьи баар, кураан күннэ мэлдьи уһугуннарытыр, самыырга утутар. Хос үрэххэ өрүс балыгар, Уолбукка күөл балыгар илимнээн, балыктарын арааһынан тутайбаттар, бэл, киэһэ аайы хаартылаан кыра уолга хотторон, кыайбыт үөрүүтэ, көрөөччүлэр күлүүлэрэ буолар. Ону оҕолор олус судургутук быһаараллар: ити учуутал буолан, хаартыны сатаабат диэн. Хантан таайан билиэхтэрэй, ийэлэрин суохтаан толугуруу мөхсөр сүрэхтэр, саатар ол “кыайыттан” үөрдүннэр диэн учууталлара соруйан хотторонун? Эр дьон кэпсэтэллэрэ олус элбээх элбэх, мэхэйдээмиэх, кинилэргэ.

Редакция почтата

Өйөбүл, тирэх буолбуттарга махтанабыт

Быйылгы өрөспүүбүлүкэ-тээҕи XIV-с адаптивной спорт спартакиадата кэрэ айылҕалаах Амма сиригэр ытылынна. Күрэххэ быйыл урукку сыллардааҕар республикабыт үгүс улуустарыттан уопсайа 24 хамаанда күрэхтэстэ. Тэрээһин олус үрдүк таһымнаах.

Ньурба улууһун салалтата хамаандабыт бу күрэххэ кытта барарбытыгар эрдэттэн кыһаллыбыта. Хас бириддибитин атаһытыттан саҕалаан төбөбүтүгэр тийэ таһыннарда, спортивной тэрилинэн кытта хааччыбыта. Ньурба улууһун аҕа баһылыга Алексей Михайлович Иннокентьев биһигини кытта тэрээһин саҕаланыаһыттан сабыллар диэри бииргэ сырытта. Хамаанда дьонун түспүт сирин, остолобуойга спортсменнар астарын күннээҕи менюгун барытын хонтурооллаата. Хас биридди күрэххэ кэлбит киһитин туругун билистэ. Бу доруобуйатынан хааччылыылаах киһи истэригэр наһаа үчүгэй. Киһиэхэ кыра да болҕомто, истин, сылаас кыһыан наада. Киһи санаата көтөбүллэр.

Мань сэргэ бу күрэххэ улуустааҕы спорт управлениетын салайааччыта Роберт Александрович Алексеев, улуус баһылыгын социальной боппуруостарга солбуйааччыта Наталья Семеновна Петрова, УФКиМС исписэлиһэ Аким Васильевич Канаев, дьаһалта АФК исписэлиһэ Айна Петровна, улуустааҕы инбэлииттэр уопсастыбаларын бэрэссэдэтэлэ Александр Еремеевич, Степан Степанович барсан күүс-көмө, сүбэ-ама буоллулар, барҕа махталбын биллэрэбин.

Ньурбабыт улууһун хамаандата тренердар салайылыларынан, бэлэмнээһиннэринэн, бар дьоммут кыһамнытынан үчүгэй кыттыыны ыллыбыт. Оройуон баһылыга Алексей Михайлович уонна дьаһалта эппиэттээх үлэһиттэрэ спорт хас биридди көрүгэр күрэхтэһэр дьонноругар сүүрэ сылдыаннар ыһытаан-хаһытан «ыалдьан» өйөбүл, тирэх буолбуттары туораттан көрөн биһири, астына санаатым. Улуу-

һум бары салайааччыларыгар, тренердарыгар, манньк уһун айанна болҕомтолоохтук, сымнаҕастык айаннаппыт суоппардарбытыгар барҕа махтал тылларын этэбин.

Тус бэйэм остуол тенниһигэр кытынным. Хамаандабытыгар аһыспыт. Манньк састаабынан араас таһымнаах күрэхтэһиилэргэ кыттыыны ылбыппыт уонтан тахса сыл буолла. Хамаандабыт иллээх, бэйэ бэйэбитин өйдөһөбүт, ханнык баҕар түгэннэ сүбэ-ама бэрсэн сүбэлибит, кыах баарынан өйөһөбүт.

Барыбытыттан аҕа саастаах убай курдук саныыр киһибит Марьян Иванов хамаандабыт хаппытаана. Кини хамаандатын туһугар сүүрэн-көтөн, олус элбэх кыһамнытын ууран, барыбытын биир сомоҕо гына түмүтүнэн өрөспүүбүлүкэтээҕи XIV адаптивной спорт спартакиадатыгар Ньурба улууһун хамаандата остуол тенниһигэр бастакы миэстэни ылары ситистэ. Бу ситиһиит хаппытааммыт Марьян кыһамнытынан, хас биридди киһитигэр психологической, моральной өйөбүлүнэн ситиһилиннэ диэтэхпинэ алҕаһаабатым буолуо.

Быйылгы күрэххэ Виктор Ефремов үчүгэйдик эрчиллэн сайдыбытын бэлиэтибин. Ол түмүгэр эрэллээхтик бороонса мэтээл хаһаайына буолла. Кыргызтарбытын хайгыбын. Маладыастар, биир тэн бааһылаах, бэлэмнээх буолан төрдүн үрүн көмүс мэтээлгэ үөрэ-көтө тигистилэр.

Манньк улахан спорт туонатыгар, хабырах хапсыһылаах күрэхтэһиигэ Николай Николаев бэһис миэстэҕэ тигистэ. Инникитин эрчиллэн, сайдан араас таһымнаах күрэхтэргэ кыттан үгүс ситиһилэнэригэр эрэнэбин.

Улууһум хамаандатын дьонунгар, төрөөбүт Ньурба улууһун бар дьонуларга чэгиэн доруобуйаны, ыраас-сырдык өйү-санааны, үлэҕэ, үөрэххэ ситиһини, олоххо тулууру, бигэ тирэҕи, дьулууру, этэннэ буолууну баҕарабын.

М. Маар.

Култура

«Дойдум миэнэ Чаппанда» бырайыак салгы үлэтиир

Чаппандаҕа сарсыардаттан сахалыы тэтимнээх дэгэрэң ырыа дьыэрэйэр. Олохтоохтор эдэрдиин-эмэннин саңа оскуола тирэргэнир тиэтэйиллэр. Сэрээккэли, чэбдигирэ, эти-хааны уһугуннара!

Былырыннгыттан нэһилиэкпитигэр «Айар кут» медиа-киин «Дойдум миэнэ Чаппанда» бырайыак чэрчитинэн култуура десанынан кэлэн үлэ-

лииллэр. Салайааччы – бэйэбит уолбут, кэскиллээх ыччаппыт Егор Иванов. Киһи хаппытаалын сайыннарыыга, үүнүүгэ-сайдьыга туһуламмыт бырайыак иһинэн өрөспүүбүлүкэ културатын, искусствотын эйгэтигэр ааттаах-суоллаах дьон түмсөн, баҕалаахтары фольклорга, саха төрүт музыкальной инструменнарыгар, үңкүүгэ уһуйаллар.

Ону таһынан, чаппандалар төрүппүт Улуу Омолдоон туһу-

нан «Уол оҕо, ат кулун Омолдоон» диэн музыкальной испиктээк туруохтаах. Скульптор, худуоһунньук Вячеслав Кулачиков скульптуралара ситэриллэн, федеральной айан суола аһар Улуу Сьһытыгар туруорулуохтара.

Десант үлэтин күннэтэ идэтибит фотограф, видеограф куйаар ситимигэр сырдата тураллар.

Манна аһардас Чаппанда эрэ олохтоохторо буолбакка, оро-

Саха төрүт музыкальной инструменнарыгар уһуйулуу түгэнэ.

йуон бары интэриэстээх дьоно «Көй дуораана» фольклор дьарыктарыгар сылдыан дьөбүр-

дарын сайыннарыахтарын сөп. **Лина СЕМЕНОВА.**

Быбар-2023

Нэһилиэк сонуна

Иннокентий Давидович ВАСИЛЬЕВ — кандидат в народные депутаты РС (Я) VII созыва по Нюрбинской региональной группе № 13 от КППФ, секретарь Якутского рескома КППФ, председатель правления Якутской РО «Дети войны».

Төлөбүрэ суох төрүккэ олобуран бэчээттэннэ.

От ыйын 12 күнэ аан дойдуга фотограф күнэ, онтон атырдыах ыйын 19 күнүгэр хаартыска күнэ бэлиэтэнэр.

Октябрьскай нэһилиэк дьаһалтата фотограф күнүгэр анаан холонон көрүү быһытынан «Үйэлэргэ хатанар түгүннэр» хаартыска түһэрээччилэргэ аһаҕас күрэх биллэрбитэ. Төһө да икки киһи кытыннар, бу тэрээһин инникилээһин көрдөрдө, күрэх түмүгүнэн санаа атастаһан кэпсэтии буолбута.

Баһылык солбуйааччыта Александра Михайловна Иванова эппитинэн күрэх бытыты соруунан турбута: хаартысканан үлүһүэччилэри киэн эйгэҕэ таһаарыы, олохтоохтор нэһилиэк араас дэнгэ кестер сирдэрин кытары билсиилэрэ, ааптардар ааттарын бэлиэтээн туран дьаһалтаҕа куруук наада буолар үрдүк хаачыстыбалаах хаартыска галереятын хангаты. Биир сүрүн баҕа санаабыт 2027 сылга диэри спортивнай оонньууларга бэлэмнэнэн фотографтар түмсүүлэрин тэрийии.

Кыттааччылар хобби быһытынан хаартыска түһэрэллэр. Бөгдөөлө түөлбөттөн 61 саастаах Александр Кондратьев 2014 сылтан дьарыктанар, онтон Киров түөлбөттөн 37 саастаах Александр Гаврильев - 2016-тан. Иккис кыттааччы Александр Гаврильев хаартысканы түннүккэ холуур эбит, хаартысканы көрдүн да ханнык баҕарар ааспыт кэмгэ баран кэлэбин диир, кэлин дьон-сэргэ хаартысканы сыаналыыр, ис-

Фотографтар түмсүүлэрин тэрийэр баҕалаах күрэх ыытылынна

Күрэх кыттылааһар Александр Гаврильевка Клавдия Васильева анал бириинин туттарда.

тория диэн өйдүүр буолбуттар диэн үөрэр.

Кыттааччылар иккиэн ураты көрүүлээх үлэлэрин бэчээттэтэн, ырытыһан дьаһалта үлэһиттэрин сэргэхсиппиттэрин «Антоновка. Нюрбинский улус» нэһилиэк телеграм-каналыгар эмиэ таһаарыахпыт. Уопсай сүбэнэн миэстэ анаабакка, икки Александрга иккиэннэригэр махтал суруктар, «Акварель» маҕаһынгга иккилии тыһынчалаах сертификаттар туттарыллыбыттар.

Бу көрсүһүүгэ ытык ыалдытынан Клавдия Васильева баара. Клавдия Семеновна Антоновка көхтөөх олохтооҕо, сыана бэтэрээнэ, улууска биир бастакынан хаартысканан дьарыктанан саҕалаабыт Николай

Васильев кэргэнэ. Дьаһалта кэргэнин аатын санаан, ытыктаан бириистэ туруор диэн этиитигэр үөрэ-көтө кыттыһан, дьэ кэргэнин аатыттан Александр Гаврильевка анал сыаналаах бириинин анаабыта бу чөкө тэрээһин биир суолталаах түгэнэ буолбута.

Николай Васильевич фотограф курсугар Маарга үөрэнэн баран быткомбинакка үлэли кирибит, любительскайтан профессиональной таһымна тахсыбыт. Көнники сылларга бэйэтин дьыалатын саҕалаабыт. Клавдия Семеновна 50-ча сыллаах кэргэнин хаартыскаларын илдэ кэлэн кэпсээбитэ: «Оҕолору кылааһынан түһэрэрэ, сэрий бэтэрээннэрин, сыбаайбаларга, ол кэмнэргэ өлбүт

киһиэхэ эмиэ ыгырыллара. Миэтэрэлээх таҕас курдук рулунан хаартыскатын кумаахытын бэрийэрэ. Өссө улууска бастакы регистрациялаах урбаанньыт диэччилэр... Фотозона диэн ол да саҕаттан баар, бэйэтэ онгостор этэ...».

Онуоха кыттааччы Александр Гаврильев оҕо сылдьан «Ну, погоди!» мультигынан фотозонатыгар хаартыска түспүтүн саныы түспүтэ. Фотограф кэргэннээх киһи Клавдия Семеновна өнгө суох хаартыскалары ордук сэнээрэр, хаартыска үйэлээх буоларыгар харангаҕа, альбомна тутары сүбэлиир. Николай Васильевич «Отличник бытового обслуживания населения и ремесленничества РФ» бэлиэлээх. Туох баар туттар

Александр Кондратьев

Ааспыт кэм туоһута

малларын бэйэтэ туттарбытын олохтоох түмэлгэ көрүүххэ, билсиэххэ сөп. Ити курдук ис хоһооннон бу күрэх сылтан сыл ыыта турарга бигэргэммитэ.

Манна даҕатан эттэххэ, өнгө суох хаартыскалаах альбомнар көлүөнэттэн көлүөнэҕэ бэриллэн сал аайы баар буолуохтаах. Үйэ сайдан аны хаартыска диэни смартфоннаах эрэ бары онгорор. Онтон ол түгүннэр альбомна хараллан үйэлэргэ хаалардыы тиһиллэллэр дуо? Хаартыска түһүү суолтата, фотограф идэтин сыаналааһын кэнники кэмгэ олус үрдээтэ. Ол үөрдөр. Ити курдук фотоальбом онгостуу да төттөрү сайдыа турдаҕа.

Октябрьскай нэһилиэк дьаһалтатын пресс-сулууспата.

«Сахамедстрах» иһитиннэрэр

Полис туһунан: ОМС страховкалаах дьон быраабын ким көмүскүүрү?

Страховканан дьарыгырар мэдиссиинэ тэрилтэлэригэр страховой сулууспа бэрэстэбиитэллэрэ үлэлиллэр. Кинилэр олохтоохтор ОМС салаатынан мэдиссиинэ өнгөтүн босхо туһанар бырааптарын уонна сокуоннай интэриэстэрин көмүскүүллэр, өнгөнү көрүү бары түһүмэҕэр сүбэһит быһытынан арыаллылар, ол иһигэр профилактика тэрээһиннэрин кэмизгэр эмиэ.

Страховой бэрэстэбиитэллэр 3 таһымна арахсаллар. Хас биридди таһым туһунан эбээһинэстээх:

1 таһымнаах страховой бэрэстэбиитэллэр: бу – контакт-

киин исписэлиистэрэ. Кинилэр булгуччулаах мэдиссиинэ страхованиетын бырагырааматынан мэдиссиинэ көмөтүн тэрийии, туһаны туһунан сүбэлиэхтэрэ-амалыахтара. Ол курдук, мэдиссиинэ тэрилтэтин талы уонна онно сыһыарыллыы бэрээдэгин, бырааһы уонна кинилэр үлэлиир кэмнэрин талы, диспансеризацияны ааһы туһунан сиһилии быһаарыахтара.

Исписэлиистэр мэдиссиинэ тэрилтэлэрин кытта ыкса сибээстээх хардарыта үлэлиллэр, мэдиссиинэ көмөтүн тэрийии боппуруостарын быһаараллар, олохтоохтор этиилэрин (обращение) кытта үлэлиллэр, кирибит этиилэри бэйэлэ-

рин тустаах кэмпитиэнсийэлэрин иһигэр көрөр кыахтаахтар (манна үрдүк таһымнаах исписэлиистэри эмиэ кытыарыахтарын сөп).

2-с таһымнаах страховой бэрэстэбиитэллэр сүрүн сорукутара – диспансеризация, профилактика тэрээһиннэрин ытыты туһунан бастакы уонна хос иһитиннэрини онгороллор, диспансеризация барарын хонтуруоллууллар, наада буолар түгэнигэр, эрдэттэн санаталлар.

Маны таһынан страховкалаамыт дьонго эрийэн, профилактика тэрээһиннэрэ кэмизгэр барарын хонтуруоллууллар, аккаастанар түгэнигэр ол төрөтүн ыйыталлар, ыйытык уонна диспансеризация түмү-

гүн ырыталлар.

3-с таһымнаах страховой бэрэстэбиитэллэр диспансеризация түмүгүнэн быраастар сүбэлэрин (рекомендацияларын) тутуһарга, кэмизгэр эмтэнэргэ көбүлүүр үлэни ыталлар, маны таһынан мөккүөрдээх түгэни быһаарарга көмөлөһөлөр, наада буолар түгэнигэр дьон мэдэссинэ өнгөтүн босхо туһанар бырааптарын көмүскүүллэр.

Эппипит курдук, 3-с таһымнаах страховой бэрэстэбиитэллэр көбүлүүр (мотивациялыыр) үлэни ыталлар.

Исписэлиистэри кытта хас да ныманан сибээстэһиэхтин сөп: страховой мэдиссиинэ тэрилтэтин сулууспатын иһи-

тиннэрэр-биллэрэр сулууспатын төлөпүнүгэр эрийэн, тус приёмна тийэн, почта дьааһыгар сурук ытан эбэтэр саайка суруллубут электроннай бустата суруйан.

Сорох мэдиссиинэ тэрилтэтигэр страховой бэрэстэбиитэллэр пуостара турар. Бу пуоска ыйытыларгытыгар суһаллык хоруйдуохтара, үөскээбит быһыны-майгыны быһаарарга көмөлөһүөхтэрэ. Пуос суох мэдиссиинэ тэрилтэлэригэр аптамаат-төлөпүннэр бааллар. Балар көмөлөрүнэн страховой бэрэстэбиитэли кытта түргэн кэм иһигэр сибээстэһэр кыахтааххыт.

ФФОМС саайт матырыйаалынан бэлэмнээтибит.

Суолга сэрэхтээх буолуохха

Геннадий АНТОНОВ
бэлэмнээтэ.

Кэнники сылларга суолга оҕо кыттыылаах суол-тырааныспар быһылааннара элбэхтик тахсалларын мэлдьэһэр сатамат. Оҕолор пассажирдар саамай көмүскэлэ суох арагатынан буолаллар. Оҕо доруобуйатын, олохун харыстыыр инниттэн, Суол быраабылатын ирдэбиллэрин булгуччу тутуһар наадалаах.

Авто-кириэһилэ сүрүн суруга - суол-тырааныспар быһылааныгар, эмискэ туормастааһынга эбэтэр соһуччу түргэн маневрдарга оҕо куттала суох буолуутун хааччыйыы.

Доруобуйа харыстабылын аан дойдутаагы тэрилтэтин сибидиэннэтинэн, массыына-

ларга оҕону тутар тэриллэри туһаныы кыра оҕолор өлүүлэрин 71 %, улахан оҕолор өлүүлэрин 54 % аччатар кыагы биэрэр. Бары дойдугарга оҕо 12 сааһыгар диэри анналаах авто-кириэһилэни туттуу булгуччулаах.

Оҕо ыйааһыныттан уонна сааһыттан тутулуктанан, оҕо авто-кириэһилэтин арааһа элбэх. Оҕоҕо кириэһилэ ыларгытыгар аан бастаан кини ыйааһынын, үрдүгүн уонна сааһын учуоттаан. Хас даҕаны бөлөххө дьүөрэлэһиннэрэн аанамыт кириэһилэлэр бааллар эрэри, чопчу оҕо ыйааһынын, үрдүгүн уонна сааһын көрөн ылыллыбыт кириэһилэлэрдэбэр көмүскэли мөлтөхтүк хааччыйаллар.

Испэсэлиистэр сүбэлииллэринэн, кириэһилэни оролоох сылдьан атыгылаһар ордук. Маҕаһынга оҕобутун авто-

кириэһилэбэ олордон борообалаан көрүн. Кириэһилэбэ хайаан даҕаны ECE R44/04 Евростандарда сөп түбэхэр маркировка баар, итиэннэ кириэһилэ Арасыйыаа булгуччулаах сертификацияны ааспыт буолуохтаах.

Оҕо кириэһилэтин араастара

0 бөлөх авто-кириэһилэ

Саҥа төрөөбүт эбэтэр кыра ыйааһыннаах оҕолорго аанамыт авто-биһиктэр. Иһигэр курдаах, дьаарбатыр кэлээскэ корзинатын майгыныгыр. «Автолюлька» курдарынан оҕону туттаран баран, массыына кэлин олбоһор уһаты уурулар уонна массыына курдарын көмөтүнэн туттарыллар.

0+ бөлөх авто-кириэһилэ («переноска»)

Төрүөбүттэн 1 сааһыгар диэри оҕоҕо аналлаах. Олбоһо чааскылы кыорпустаах, курдардаах уонна тутан илдьэргэ анаан табыгастаах туттаахтаах. Авто-кириэһилэни массыына барытын утары хайыһыннаран туруорулллар. Манньк балаһыанньага кыра оҕо моонньун уонна тоноһонун харыстыыр.

1 бөлөх авто-кириэһилэ

Номнуо бигэтик олодор, ол эбэтэр 1 сааһын ааспыт оҕоҕо аналлаах. Сыры утары хайыһыннаран олордүүллар. Олбоһо 5 туочукалаах ис курдардаах эбэтэр тутар остуоллаах, итиэнэ утуйарга анаан табыгастаах сытыары буолар. Бу авто-кириэһилэбэ оҕо 15-18 кг ыйаа-

һыннаһар диэри олоруон сөп. 2 бөлөх авто-кириэһилэ 3-7 саастаах оҕоҕо (15-25 кг) суоттаммыт. 5 туочукалаах ис курдара суох, ол иһин анал салайар оҕоһуктарынан аһардыллыбыт штатнай курдар көмөлөрүнэн туттарыллар. Бу бөлөх сорох авто-кириэһилэлэрэ оҕо сыннаһарыгар анаан кыра сытыарылаах буолар.

3 бөлөх авто-кириэһилэ Бу олбоһо өйөнөрө суох, 22-36 кг ыйааһыннаах оҕо аанаммыт. Бустер кытаанах оҕоһуулаах, подлокотниктардаах уонна куттал суох буолуутун курдарын салайан аһардар оҕоһуктаах. Дьингинэн, бустер оҕоһонун көмүскэлэ суох буолан соччото суох. Оҕо 130-135 см үрдүк буоллаһына туһаныллыан сөп. Ол да буоллар 2-3 бөлөх дьиннээх кириэһилэтэ ордук үчүгэй.

ГИМС предупреждает

Безопасность на воде в летнее время

Летний период — время активного отдыха на водоемах. Это — купание, различные игры и соревнования на воде, катание на лодках и других плавательных средствах, рыбалка, семейный и корпоративный отдых на водоемах. Но необходимо помнить, что летний отдых на воде может привести к печальным последствиям, обернуться несчастьем.

Чтобы на воде не произошло несчастья, необходимо выполнять правила поведения на водоемах.

Причины гибели людей на воде могут быть различными: неумение плавать, нарушение правил поведения на водоемах при купании, катании на лодках, пользования маломерными судами, купание в нетрезвом состоянии и в незнакомых местах, переоценка своих сил, страх, испуг и т. д. Во многих случаях эти причины действуют комплексно.

Многолетние данные свидетельствуют, что практически каждый третий из утопившихся при купании находился в состоянии алкогольного опьянения, а при гибели в болотах, канавах, лужах, карьерах нетрезвое состояние является главной причиной трагедий. Алкогольное опьянение сопровождается снижением самоконтроля, переоценкой своих возможностей, изменением чувствительности кожного покрова. При опьянении нарушается координация движений, угнетается дыхательная и сердечная деятельность, появляется апатия и сонливость. Поэтому купание в нетрезвом состоянии недопустимо.

Особенно опасно купание в необорудованных, а также запрещенных для этого местах. Поэтому при разбивке лагеря для отдыха вблизи водоема, во время остановки у берега плавательного средства для купания, при проведении спортивных соревнований на воде необходимо проявлять предельную осторожность при выборе места.

Не следует пренебрегать и знанием особенностей водоемов. Имеют место случаи гибели людей, как приезжающих из других населенных пунктов, так и местных жителей, не учитывавших при купании наличие подводных течений, холодных ключей, резкие перепады глубин, засоренность дна корягами и топляком, температуру воды в разных районах водоема, загрязненность промышленными отходами и т. д.

Частой причиной несчастья на воде являются судороги (непроизвольное сокращение мышц). Они возникают при утомлении определенных групп мышц во время длительного и однообразного плавания или при переохлаждении.

Нередко пловцы и ныряльщики, имеющие дефект в барабанной перепонке, гибнут вследствие попадания воды в полость сред-

него уха. В данном случае вода раздражает вестибулярный аппарат, человек теряет пространственную ориентацию и не может самостоятельно выйти из воды.

Довольно часто гибель людей на воде происходит из-за внезапно появившегося страха при купании. Причинами этого могут являться резкий перепад глубин, сильная судорога, испуг от действий окружающих. Человек, подавленный страхом, не способен трезво оценить обстановку, он делает бессмысленные движения, быстро слабеет и тонет.

Смерть в воде может наступить и по другим причинам. Случается, что умеющие плавать люди неожиданно тонут без признаков борьбы за жизнь. Даже при очень быстром извлечении из воды никакие меры по их оживлению не приносят успеха. Причиной их гибели является какое-либо органическое заболевание, преимущественно сердца. В отдельных случаях это является следствием несоблюдения рекомендаций врача.

Основными причинами детского травматизма на воде являются неумение детей плавать и оставление их возле воды без присмотра взрослых, в первую очередь, родителей.

Анализом аварийности маломерных судов за многие годы показывает, что 60-70% аварийных судов не представлялись на техническое освидетельствование, около 40% всех аварий совершается в состоянии алкогольного опьянения, у половины лиц, совершивших аварии на катерах, моторных лодках и гидроциклах, отсутствуют удостоверения на право управления маломерным судном.

Нередки случаи гибели людей на моторных и гребных лодках из-за превышения норм пассажироместности и грузоподъемности, неправильного размещения людей и груза, при плавании в сложных гидрометеорологических и в темное время суток. Основными видами аварийных происшествий являются опрокидывание (около 55%) и затопление (порядка 15%). До 25% случаев гибели людей с маломерных судов происходит при падении за борт во время плавания и при купании (нырянии) с плавсредств.

Как видно, гибель людей на воде может произойти по многим причинам. И не всегда только умение плавать или управлять судном является залогом безопасного отдыха на водоемах. Поэтому выполнение правил поведения на воде в вопросах обеспечения безопасности во время купания и пользования плавательными средствами имеет решающее значение.

**Вилийское отделение
Центра ГИМС ГУ МЧС России по РС (Я).**

Кэриэстэбил

Сүрэхпитигэр өрүү бааргын...

Тапталлаах кэргэним, амарах аҕабыт, эйбээс эһэбит, хос эһэбит Саха Республикатын тыатын хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, үлэ бэтэрээнэ, «Сэрии сылларын оҕото», Нурба оройуонун бочуоттаах олохтооҕо, Нурба улуунун коммунистической партия райкомун 1 сэкирэтээрэ Владимир Герасимович Семенов ыарахан ыарыттан Орто дойдун олобуттан букатыннаахтык барбыта атырдык ыйын 19 күнүгэр үс сылын туолар.

Күндү киһибит 1942 сыллаахха кулун тутар 24 күнүгэр Ленинскэй оройуон Чуукаар нэһилиэгэр элбэх оҕолоох холкуостаах дьиэ кэргэнгэ үһүс оһонун кун сириин көрбүтэ. Чуукаар оскуолатын бастакы боруогун атыллаан 1 кылааска кириэрэн 9 кылааска үлүүс үөрэнэр. Ону кылааһы Мэнгэ-Хангалас оройуонугар Бүтэйдэх дьин нэһилиэккэ эдьиийин кытта барсан бүтэрэр. Онно үөрэнэ сылдьан сирдээҕи аналтын Светалыын доҕордоһор.

Оскуоланы бүтэрэн баран 3 сыл армияга сулууспалыыр. Армия кэнниттэн производствата үлэлээн баран, 1966 сыллаахха Саха государственной университетигэр үөрэнэ кириэр. Дьоккуускайга үөрэнэ сылдьан Светлана Аркадьевнаһын, билсибиттэрэ сэттис сылыгар, ыал буолбуттара.

Аҕабыт оскуолаҕа үөрэнэ сылдьан спордунан дьарыктанар этэ. Мэнгэ-Хангаласка үөрэнэ сылдьан оройуонун боскетбол уонна волейбол хамаандаларын сборнайыгар оонньообута, саха национальной көрүнүрүгэр, үһүнү ыстаныыга хас да сыл призердаабыта. Ону таһынан аҕабыт үчүгэйдик уруһуйдуура, барыга-бары системаҕа, дэгиттэр дьобурдааҕа.

1971 сыллаахха үрдүк үөрэхтэнэн Мэнгэ-Хангаласка, Нурбанан араас үлэ-лэргэ сыратын ууран туран үлэлээбитэ. Айылҕаттан тэрийдэр-салайар дьобурдаах буолан Нурба оройуонугар өр сылларга советскай-

партийнай үлэлэргэ райсовека, райкомга, уон икки сыл устаа оройуон тыа хаһаайыстыбатын управлениетын салайааччытынан, Нурбатаагы птицефабрика директорунан, директор сүбэһитинэн, Нурба оройуонун агромышленнай холбоһугун салайааччытынан олус бэринилээхтик ис сүрэхпиттэн кыһаллан туран, Нурба оройуона сайдарыгар элбэх сыратын ууран туран үлэлээбитэ.

Оҕо эрдэбиттэн үлэбэ олус бэринилээх, хотуулаах буолан, үлэлээбит тэрилтэлэригэр бэйэтин сатабыллаах уонна ирдэбиллээх салайааччы быһыытынан көрдөрбүтэ. Хайа да үлэтигэр олус эппиэтинэстээхтик, туох баар билитин, сатабылын туһанан үлэтэ таһаарылаах, туох эмэ түмүктээх буоларыгар кыһаллара. Дойдутун дьонун туһугар, кинилэр олохторо тупсарын, сайдарын туһугар туруулаһан, утуйар уутун умнан, доруобуйатын, бириэмэтин харыстаабакка үтүө суобастаахтык үлэлээн аасыта.

Аҕабыт биир сиргэ олоорун сөбүлээбэт этэ, ол курдук, бизнсийэбэ тахсан баран, син биир үлэ-хамнас үөһүгэр сылдьыбыта. Нурба оройуонун хоммуньуустарын бастакы сэкирэтээринэн өлүөр диэри үлэлээбитэ. Ханна да үлэлээтэр наар туох эрэ үһүлүчү ситиһилээх, онно хайаан да суол хаалларбытынан кизн туттабын. Дьонум миигин саныы сылдьыахтара дьин, Иосиф Сталин бүүһүн бэйэтэ кэпсэтэн, онотторон,

аҕалтаран Нурба Кыайы болуоссатыгар туруортарбыта.

Күндү киһибит киһи айыы бэриллибэт үтүө майгылааҕа: наар дьонго кыһалла, көмөлөһө сылдьарын сөбүлүүрө. Дьонго сыһыанна эйбээс, кэпсэтинньэн буолан дьону кытта түргэнник биир тылы булсан, билсэн-көрсөн кэбиһэр идэлээбэ. Олоххо биримэни таба туһанары, эппиэтинэстээх, толоругас, чизһинэй буолууну өрө тутара, албыны-көлдүнү сөбүлээбэтэ, итэбэһи-сынһынын туруору сирэйгэ этэрэ. Уһаппакка-кэнгэппэккэ санаабыт санаатын толорорун, толотторорун сөбүлүүрө. Кини холку майгытынан, хорсун санаатынан, сатабыллаах сатабылытынан, ылыннарылаах сүбэлэринэн баччаанна диэри биһигини түмэн, көбүлээн кэлбитэ.

Күндү киһибит ыарахан ыарыы буулаан кэбирэтэ сылдьарын кытаанах санаалаах, олоххо дьулуура күүстээх буолан, олох биллэр-тиһэх күннэригэр диэри инникигэ эрэллээх этэ.

Биһиги дьиэ кэргэн күндү киһибитин сүтэрбит ыарахан кэммитигэр күүс-көмө, өйөбүл буолбут күндү дьоммутугар, аймахтарбытыгар, доботторбутугар, аҕабыт табаарыстарыгар, үлэлээн ааспыт кэлэктииптэригэр, Нурбатаагы уонна Дьоккуускайдаагы компартия хоммуньуустарыгар ис сүрэхпиттэн истин махталбытын тириэрдэбит.

Тапталлаах кэргэним, аҕабыт, эһэбит сырдык мөсүөнэ сүрэхпитигэр мэлдьи тыыннаах, хаһан да сүппэт өйдөбүл, умнуллубат сырдык сулус буолуоҕа. Владимир Герасимович олордон ааспыт олоҕо биһиэхэ: кэргэнигэр, оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар уонна үтүс дьонго холобур буолуо. Биһиги эйигин өйдүүбүт, ахтабыт, суохтуубут.

**Кэргэнэ, оҕолоро,
сиэннэрэ.**

Кэриэстэбил

Күндү киһибит өйбүтүгэр-сүрэхпитигэр өрүү баар

Күндү кэргэним, аҕабыт, эһэбит Дмитриев Ахмет Андреевич уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабыта атырдыах ыйын 14 күнүгэр биир сылын туолла.

Ахмет Андреевич 1951 с. атырдыах ыйын 3 к. Нурба улуунун Мэнгэдьэк (Хатыы) нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Оҕо сааһа, эдэр сааһа Нурбачаанга ааспыта. Күндээдэ 40-ча сыл күтүөт буолан, уон оҕону төрөтөн-иитэн, кэргэнин Дмитриева Надежда Петровнаһын иллээхтик-эйлээхтик олохтообута.

1974 с. Бүлүүтээҕи педагогическай училищаны, онтон 1989 с. Саха государственнай университетин саха салаатын бүтэрбитэ. 40-ча сыл оҕону иити, үөрэти эйгэтигэр үлэлээтэ. Үлэтин тустуу тренерын быһытынан ситиһилээхтик саҕалаабыта. Нурбачаанга Саха сиригэр аан бастакы «Эрчим» диэн спортивнай кулубу арайбыта, элбэх уол олоһун суолун булунардыгар көмө-тирэх буолбута. Чаппандаҕа, Дьаарханга, Антоновкаҕа, Күндээдэ эмиэ тустуу тренинэн үлэлээн ааспыта.

Эдэр эрдэҕиттэн тустууга сьһыаннаах хаһыат, сурунаал матырыйаалларын, кинигэлэрин мунһан, Саха сиригэр

көнүл тустуу историятыгар хас да кинигэни бэлэмнээбитэ: «Үс саха өрөгөйө», «Спорт сүдү храмыгар», «Күөх Нурба тустуута», «Саха тустуута: үйэ аңаардаах чүөмчүлэр».

Күндээдэ орто оскуолатыгар саха тылын, литературатын, төрүт култуура учууталынан үрдүк таһаарылаахтык үлэлээбитэ. Кини үөрэппит 20-тэн тахса үөрэнээччитэ саха тылын, литературатын, төрүт култуура учуутала идэтин баһылаатылар. Аҕаларын туйабын хатаран, 7 оҕо учуутал идэтин баһылаан, олохтон биэһэ саха тылын, литературатын учууталын үөрэвин бүтэрэн, сорохтор олонхону чинчийэр учунай буолан, быйыл олунньу 13 к. Дмитриевтэр педагогическай династияларын быһытынан Опера уонна балет театрыгар чиэстэннилэр. Орто уола Нургуна Ахметович саха тылын уонна литературатын учуутала буолан, Күндээдэ орто оскуолатыгар үлэли сылдьан, былырынын быстах хомуурга хабыллан, СВО кытыылааҕа буолан, Ийэ дойдутун чиэстээхтик көмүскүү сылдьар.

Ахмет Андреевич – Саха Республикатын Суруйааччыларын союһун, Аан дойдутааҕы Суруй

йааччылар холбоһуктарын чилиэнэ, поэт. «Туомтуу баайы», «Окко түспүт онгоһуу» диэн хоһооннорун хомуурунньуга тахсан аҕааччы кэрэхсээбитэ. Билигин төрдү-ууһу үөрэтигэр өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн улахан хамсааһын буола турар. 1990-с сс. саҕаланарыттан Ахмет Дмитриев бастаан бэйэбит төрүччүбүтүн, онтон кэнээн, диригээн Нурба, Сунтаар улуунун Бордон аҕатын уһун төрүччүтүн, историяһын Нурбачаан, Сүлэ, Күндээдэ нэһилиэгэр туһунан уонтан тахса кинигэни суруйда:

«Олох онкула», «Күн тахсар Күндээдэбит», «Нурбачаан. Нурба улууһа: буор күөстээх Бордон-нортон утумнана», «Сүлэ нэһилиэгэ», «Күөх Нурба төрүтгэрэ: (Түлүн ууһа - бордоннор)», «Сунтаар былыргыта», Мэнгэдьэк, II Бордон туһунан ыстатыйалар уо.д.а.

Ахмет Андреевич ийэбитин Надежда Петровнаһын 1982 с. ыал буолбуттара, Нурбачаан уонна Күндээдэ олохтоохторо үөрэн-көтөн уруу дьоро киһэтин тэрийбиттэрэ. Кинилэр 10 оҕолоро бары үрдүк үөрэхтэннилэр, араас эйгэҕэ ситиһилээхтик үлэли сылдьаллар, ыал буолан, оҕо-уруу төрөтөн, төрөппүттэрин үтүө холобурдарын салҕаан эрэллэр. Дмитриевтэр дьизэ кэргэн 2015 с. «Лучшая семья Российской Федерации» мэтээлинэн наҕараадалаабыттара.

Аҕабыт олус сэмэй, көнө майгылаах киһи этэ, олоххо көхтөөх позициялааҕа. Кини Күндээдэ нэһилиэгэр «Харысхал» диэн аҕалар сүбэлэрин чилиэнэ этэ. Чөл олобу, спорду пропагандалаан араас общественнай үлэни илээччи-саҕалааччы, тэрийээччи быһытынан үлэлээбитэ. Саха төрүт үгэһин сөргүтэргэ үлэлэһэрэ, ыһааха алгысчыт

буолааччы. Саха омук оҕону иитиитигэр философскай көрүүлэрин чинчийэн, педагогическай аабылыгар, өрөспүүбүлүкэтээҕи «Аман өс» күрэххэ элбэхтик кыттыбыта. «Нурба уоттара» литературнай түмсүү чилиэнэ буолан, араас литературнай тэрээһиннэргэ кыттара.

Ахмет Андреевич сыраалаах, таһаарылаах үлэтин сыаналаан, Нурба улуунун, Сүлэ, Нурбачаан, Күндээдэ нэһилиэгэр, Сунтаар улуунун Бордон нэһилиэгин бочуоттаах гражданин онорбуттара. Саха Өрөспүүбүлүкэтин үөрэҕириитин туйгуна буолбута, «За вклад в развитие вольной борьбы в РС (Я)», «За вклад в развитие народного художественного творчества РС (Я)» бэлиэнэн, Саха Өрөспүүбүлүкэтин аҕаларын I сьһеһигэр «Бастын аҕа» бэлиэнэн наҕараадалаабыта.

Күндү киһибитин тиһэх суолугар атаарарга күөс-көмө буолбут дьоммутугар, аймактарбытыгар барҕа махталбытын этэбит. Кини сырдык аатын ааттатыахпыт, үйэтиги эхпит, чинчийэр үлэтин ситэрэн бар дьонго таһаарыахпыт.

Кэргэнэ, оҕолоро, күтүөттэрэ, кийииттэрэ, сиэннэрэ

Нурбачаан нэһилиэгин олохтооҕо, өр сылларга аты-эргэһин эйгэтигэр үлэлээбит

АНТОНОВА Светлана Петровна ыарахан ыарыыттан орто дойдуттан барбытынан кэргэнигэр Николай Афанасьевичка, оҕолоругар, сиэннэригэр, чугас аймактарыгар дириг кутурҕаммытын биллэрэбит.

«Нурбачаан нэһилиэгэ» МТ дьаһалтата.

Убаастыыр убайыт, Чуукаар олохтооҕо **НАЗАРОВ Валерий Николаевич**

эмискэ ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан чугас дьонноругар, аймактарыгар дириг кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Якутскайтан эдьийдэрэ, балта, Нурбаттан, Москваттан балтыларын дьизэ кэргэттэрэ.

Таптыыр кэргэним, амарах аҕабыт, элэккэй эһэбит, сэрэи сылын оҕо, үлэ бэтэрээнэ, Нурба к. олохтооҕо

ПРОКОПЬЕВ Николай Иванович бу сыл атырдыах ыйын 14 күнүгэр 77 сааһыгар ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытын аймактарытыгар, табаарыстарыгар, биригэ үлэлээбит коллегаларыгар, кылааһынныктарыгар курутууһун туран биллэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ.

Убаастыыр күтүөбүт **Николай Иванович** ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитинэн эдьийибитигэр Камелия Васильевнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр кутурҕаммытын тиэрдэбит. Күтүөбүтүгэр ийэ буора сымнаҕас сыттык, сылаас суордан буоллун, быдан дьылларга бырастыы.

Александра, Михаил, Денис Прокопьевтар.

Марха орто оскуолатыгар 3 сыл биригэ үөрэммит доҕорубут, күндү табаарыспыт, кылааспыт солбуллубат старостата

ПРОКОПЬЕВ Николай Иванович 78 сааһын туолаары сылдьан ыарахан ыарыыттан соһуччу, хомолтоохтук олохтон барбытынан диригник аһыан туран тапталлаах кэргэнигэр Камелия Васильевнаҕа, уолаттарыгар, кийииттэригэр, сиэннэригэр уонна бары аймах-билэ дьонноругар дириг кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Колябыт барыбыт туһугар мэлдьи кыһалла, сүүрү-көтө, сүбэли-амалы, куруук үөрэ-көтө сылдьарын ама хайаан умнуохпугуй. Сыл айы көрсүүбүтүн саҕабылаахтык тэрийээччи мэлдьи кини буолааччы. Биһиги кылааспыт коллектива оскуолабыт 100 сааһын туолар үбүлүйүгэр анаан таһаартарбыт кинигэбитин барытыгар кини сүүрэн-көтөн, редакциялаан таһаартарбытын өйдөбүннүк курдук күннэтэ көрө сылдьабыт.

Николай Иванович үлэлээбитин тухары мэлдьи эмискэ-бочуокка сылдьыбыта, коллективтарын үлэһиттэрин ортотугар дириг убаастабылынан туһанара. Мэлдьи эпистинэстээхтик, айымньылаахтык үлэлээн дьонун олоһу олон ааста. Күндү доҕорубут, табаарыспыт, старостабыт Николай Иванович сырдык, кэрэ мөссүөнүн тыыннаахтык тухары умнуохпугуй суоҕа. Биһиги өйбүтүгэр, санаабытыгар өрүү тыннаах буолуоҕа.

Марха орто оскуолатын 1965 с. выпускниктара.

Баар-суох кырдыаҕас улаханнык убаастыыр, ытыктыыр киһибит, убайыт, абаҕабыт барахсан, үлэ бэтэрээнэ, «Дети войны» мэтээл кавалера **ПРОКОПЬЕВ Николай Иванович** 77 сааһыгар эмискэ ыалдьан атырдыах ыйын 14 күнүгэр күн сириттэн күрэммитинэн санаспытыгар Камелия Васильевнаҕа, оҕолоругар Августка, Василийга, кийиитигэр Пашаҕа, сиэннэригэр дириг кутурҕаммытын тиэрдэбит, аһыгытын тэнгэ үллэстэбит. Кытаатын, тулуйа сатаан, кизг көбүстэнин.

Мархаттан Иванович, Прокопьевтар, Яковлевтар, Ленскийтэн Гаврильевтар.

Улаханнык убаастыыр абаҕабыт **ПРОКОПЬЕВ Николай Иванович** ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытынан санаспытыгар Камелия Васильевнаҕа, оҕолоругар Августка, Василийга, кийиитигэр Пашаҕа, сиэннэригэр дириг кутурҕаммытын тиэрдэбит, аһыгытын тэнгэ үллэстэбит.

Мархаттан, Убайаантан, Мирнэйтэн, Уус-Алдантан, Мэнгэ Хагаластан быраатын Дьөгүөр оҕолоро уонна кийиитин Өкүлүүнэ.

Күндүтүк саныыр, таптыыр абаҕабыт, Нурба куорат олохтооҕо **ПРОКОПЬЕВ Николай Иванович** уһун ыарахан ыарыыттан күн сириттэн туораабытынан санаспытыгар Камелия Васильевнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр дириг кутурҕаммытын тиэрдэбит, аһыгытын тэнгэ үллэстэбит.

Абаҕабыт кэрэ, көнө мөссүөнэ куруук биһиги сүрэхпитигэр сылдьыаҕа. **Нурбаттан Максимовтар, Хатын-Сыһыттан Прокопьевтар дьизэ кэргэттэрэ.**

Чугастык саныыр күндү дьүөгэбитигэр Прокопьева Камелия Васильевнаҕа олоһун эрэллээх аргыһа, тапталлаах доҕоро, икки кынат уолаттары аҕалаатар аҕалара, сиэн оҕолоругар иһирэх эһэлэрэ, өр кэмнэ оройуон тутаах тэрилтэлэригэр экономиһынан үтө суобастаахтык үлэлээбит үлэ бэтэрээнэ

ПРОКОПЬЕВ Николай Иванович ыараханнык ыалдьан олохтон туораабытынан дириг кутурҕаммытын тиэрдэбит. Николай Иванович көнө-наһыл майгытын, дьизэ кэргэнигэр ураты истин сыһыанын ыччаттара олохторугар холобур гыныахтара уонна салгыахтара диэн эрэли кытта **Дьокуускайтан Клавдия Григорьевна, Нурбаттан Акулина Ивановна.**

Нурбатааҕы кини балыһа администратията, профкома өр сылларга экономиһынан үлэлээбит

Николай Иванович ПРОКОПЬЕВ олохтон туораабытынан кэргэнигэр, оҕолоругар, сиэннэригэр дириг кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Россия Доруобуйа харыстабылын үтүөлээх үлэһитэ, СӨ үтүөлээх бырааһа, Дьокуускай куорат, Нурба оройуонун, Хагалас нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, Гипократ орден кавалера, бири дойдулаахпыт, Дьокуускай куорат клиникаһы балыһатын кылаабынай бырааһа

Николай Николаевич ВАСИЛЬЕВ ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитинэн чугас дьонугар, аймактарыгар дириг кутурҕаммытын биллэрэбит.

«Хагалас нэһилиэгэ» МТ дьаһалтата, Хагалас нэһилиэгин депутаттарын Сэбиэтэ, «Алгыс» дьахталлар түмсүүлэрэ.

Тапталлаах кэргэн, ийэбит, эбэбит Нурбачаан олохтооҕо

АНТОНОВА Светлана Петровна бу дьыл атырдыах ыйын 9 күнүгэр уһун ыарахан ыарыыттан биһиги кэккэбиттэн туораабытын аймактарбытыгар, чугас билэр дьоммутугар курутууһун туран биллэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, кийииттэрэ, сиэннэрэ.

Күндүтүк саныыр таайыт **Николай Иванович** эмискэ барбытынан кэргэнигэр Лия Васильевна уонна уолаттарыгар аһы кэмнэтигэр дириг кутурҕаммытын холбуубут.

Дьокуускайтан икки Семеновтар дьизэ кэргэттэрэ, Миринойтэн Вязовецтар бары дьизэ кэргэттэрэ, Антоновка олохтооҕо Саша Семенов, эдьийигит Маайа, бырааккыт Миисэ.

Чуукаар орто оскуолатыгар биригэ үөрэммит ытыктыыр, убаастыыр табаарыспыт

НАЗАРОВ Валерий Николаевич - Али күн сириттэн күрэммитинэн биригэ төрөбүтүгэр, чугас дьонугар дириг кутурҕаммытын биллэрэбит **Биригэ үөрэммит доҕотторун, 1974 с. выпуск.**

Өр сылларга Чаппанда оскуолатыгар директорунан, завуһунан үлэлээбит улаханнык убаастыыр кэлиэгэбитт Саввинов В.Н. тапталлаах кэргэнэ, Жения күн күбэй ийэтэ, кэлиэгэбит **САВВИНОВА Зоя Николаевна** орто дойдуттан барбытынан дириг кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Чаппанда оскуолатын кэлэктиибэ.

«Нурба»
Главный редактор **ПЕТРОВА Лена Ивановна**

Учредители:
Правительство Республики Саха (Якутия)
ГАО РС (Я) «Сахапечать»
Издатель:
ГАО РС (Я) «Сахапечать»
Адрес издателя:
677000, г. Якутск,
ул. Орджоникидзе, 31, каб. 124
тел/факс: (8-4112) 34-39-17

Газета зарегистрирована в Управлении Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций Управление Роскомнадзора по Республике Саха (Якутия). Регистрационный номер ПИ № ТУ14-00551 от 03.06.2020 г.

Адрес редакции:
678450, РС(Я), Нюрбинский район г. Нюрба, ул. Ленина, 37.
redakcia06@mail.ru
Телефоны:
менеджер по рекламе: 2-33-32,
+7-914-300-01-37

Отпечатано в редакционно-компьютерном комплексе редакции, типографии газеты «Нурба-Огни Нюрбы». Время подписания в печать по графику: 17.00, фактически: в 16.30. Объем 3 печ. л. Индекс ПИ 988. Тираж 673. Цена 38 руб. Газета выходит 1 раз в неделю: по четвергам на якутском (русском) языках. За содержание рекламы, объявлений и писем отвечает рекламодатели и авторы. Мнение автора не всегда совпадает с мнением редакции.

Больше информации на сайте